

II RIIGIKOGU

6. istungjärk.

Protokoll nr. 135 (11).

1924 a.

II Riigikogu koosolek 26. septembril
1924 a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 80 Riigikogu liiget.

Walitsuse loosis: töö-hoolekandemi-
nister **Chr. Kaarna**, siseminister **Th. Rõuk**,
kohtuminister **R. Gabrel**, teedeminister
K. Kark, haridusminister **H. B. Rahamägi**,
põllutööminister **A. Kerem**.

P ä e w a k o r d :

1. Sisewete uurimise büroo asutamise
seadus — maakommisjoni ettepanek.

2. Riigi- ja omawalitsuste teenijate
pensioniseadus — III lugemisel.

3. Üüriseaduse muutmise ja kaotamise
seadus — I lugemisel.

4. Wähemusrahwuste omawalitsuse
korraldamise seadus — II lugemisel.

5. Eesti kultuurkapitaali seadus —
rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **L.
Raudkepp**.

Sekretääri kohal abisekretäär **O.
Köster**.

Koosolek algab kell 5.15 min.

1. Päewakorra Juhataja **L. Raud-
wastuwõtmine. kepp**: Awan Riigikogu
koosoleku, Riigikogu tä-
nase koosoleku päewakord on Riigikogu
liigetele kätte saadetud.

J. Mürk (mo.): Teen ettepaneku
üüriseaduse muutmise ja kaotamise sea-
dus wõtta I-ks päewakorra-punktiks, põh-
jendades oma ettepanekut sellega, et üüri-
seaduse muutmise ja kaotamise seadus
oli ikka siimaani pärast pensioniseadust
päewakorras, kuna pensioniseadus on
juba II lugemisel wastu wõetud ja täna-
sest päewakorrast näen, et ta jälle ette-
poole on asetatud. Üüriseaduse muut-
mise ja kaotamise seadus on ka laia ula-
tusega ja kodanikkudele väga tähtis. Et
üüriseaduse kohta selgusele jõuda, kuidas
temaga on, kas Riigikogu teda esimesel
lugemisel arutama hakkab, wõi komis-
joni annab, wõi hoopis tagasi lükkab, teen
ettepaneku üüriseadust päewakorra I
punktiks wõtta.

L. Johanson (sd.): Mina waidlen
selle ettepaneku wastu, et üüriseaduse
muutmise ja kaotamise seadus I-ks päe-
wakorda wõetaks. I lugemisel wõiwad
väga pikad waidlused selle seaduse koh-
ta tulla. Riigi- ja omawalitsuste teeni-
jate pensioniseadus on III lugemisel. III
lugemisel wõib ainult neid parandusi
teha, mis II lugemisel on juba tehtud, ja
harilik kord on see, et wõetakse need
seadused ettepoole, mis III lugemisel on.
Üks asi tuleb ennem lõpetada kui teise
ülesande juurde asutakse. Riigi- ja oma-
walitsuste teenijate pensioniseadus ei ole
wähem kiire kui üüriseadus, pealegi on
pensioniseadus tähtis laiematele hulkadele,
kuna üüriseadus ainult väiksele kihile —
majaperemeestele — tähtis on.

Juhataja **L. Raudkepp**: On teh-
tud ettepanek wõtta III päewakorra-
punkt, see on, üüriseaduse muutmise ja
kaotamise seadus, I päewakorra-punk-
tiks. (Hääletatakse.) Ettepaneku
poolt on 21 häält, wastu — 34, seega
on ettepanek tagasi lükatud ja
päewakord muutmata kujul
wastu wõetud.

Enne päewakorra juurde asumist on
sõna härra sekretääril teadaandmiseks
sõjaministrilt tulnud esitise kohta.

2. Teadaandmine Sekretäär **O.
Köster**: Riigikogu
juhatusel on Riigiko-
gule teatada, et sõja-
ministri esitis Riigi-
kogu liikme **Jüri
Wisk'i wahialla-
jätmise asjas.** Wisk'i wahiallajätmise
kohta on antud koosseisu komisjoni.

**3. Sisewete uuri-
mise büroo asuta-
mise seadus —
I lugemisel.** Maakommis-
joni aruandja
Th. Pool: Lugupee-
tud Riigikogu liikmed!
Sisewete uurimise bü-
roo asutamise põhjendus leidub Waba-
riigi Walitsuse poolt esitatud seaduseel-
nõu seletuskirjas. Kuna maakommisjonis
selle büroo asutamise ega ka wastawa
seaduse tarwet keegi ei eitanud, lahkar-

wamisi tekitas ainult see, missuguse asutuse juurde käesolew büroo asutada, milline küsimus arutamisele tuleb II. lugemisel, siis teen mina maakommissjoni nimel ettepaneku kõnealolewat seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Poolt on nähtaw enamus, wastu on I hääl, seega on seadus I lugemisel rõhuwa enamusega wastu wõetud.

4. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb): Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtaw enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

I. jagu.

1. Üldised määrused.

§ 1. Käesolewas seaduses määratud alustel on pensioni ja ühekordse toetusraha saamise õigus teenistusest wabastamise puhul isikutel:

a) kes riigiasutustes ja ettewõtetes teeniwad;

b) kes omawalitsuste asutustes ja ettewõtetes teeniwad, ükskõik, kas nad sinna on walitud wõi nimetatud;

c) kes awalikkudes koolides ja õigus-tega eraõpeasutustes õpetawad;

d) eelmistes punktides nimetatud isikute perekonnad.

Märkus 1. Käesolewa seaduse alla ei kuulu isikud, kelle teenistus riigi- ja omawalitsuste asutustes ja ettewõtetes ainult kõrwaltööks on ja juhuslikud (hooaja) töölisel. Ametid, mis kõrwaltööks loetakse, määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

Märkus 2. Awalikkude koolide ja õigustega eraõpeasutuste õpetajatel, ükskõik, kas nad ühes wõi mitmes, nende hulgas ka õigusteta õpeasutuses õpetawad, on õigus pensioni wõi ühekordist toetusraha saada, kui nende poolt antawate tundide koguarw mitte alla 50% kindlaksmääratud tundide normaalwust ei ole.

Märkus 3. Kaitsewäelased ei kuulu käesolewa seaduse alla.

Töö - hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Austatud Riigikogu liikmed! Wabariigi Walitsuse nimel kordan mina riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseaduses II lugemisel tehtud parandusi, mis on järgmised: § 1. wälja jätta punkt a sõnad: „kes riigiasutustes ja ettewõtetes teeniwad“ ja asemele wõtta järgmised sõnad: „kes riigiteenistuse seaduse järele riigiteenijateks loetakse.“ „§ 1. punkt b lõpus juurde lisada sõnad: „wälja arwatud töölisel.“ „§ 1. märkus 1 wälja jätta sõnad: „ja juhuslikud (hooaja) töölisel.“

Motiivid kandsin mina seaduse II lugemisel ette. Praegu pean tarwilikuks weel tähendada, et nende arwates, kes käesolewa seaduseelnõu wäljatöötamisega ja läbiwaatamisega algusest saadik tegemist on teinud, kes ühtlasi ka meie pensioniküsimusi tegelikult on lahendanud, ja edasi, ka juristide arwates, kellega üksikute paragrahwide üle kõnelda tuli, tooks see redaktsioon, mis rahaasjanduse komisjoni poolt ette pandi ja mis Riigikogus II lugemisel läbi läks, ääretu palju sekeldusi ja raskusi.

Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseaduse kokkuseadmisel ja tema arutamisel on wälja mindud kogu aeg sellelt kindlalt seisukohalt, et see seadus käsitab riigiametnikka ja sellepärast on ka kõigis paragrahwides, mis kõnelewad pensioni wäljateenimisest ja sellest kor-rast, kuidas pensioni määrata, mida aluseks wõtta jne., niisugused põhjoneid läbi wiidud, et seadust ei saa ilma täiendusteta tarwitada tööliste ja teiste kohta, keda seaduse kokkuseadmisel silmas ei ole peetud. Tõsi küll, juba I Riigikogu ajal tehti rahaasjanduse komisjonis katseid seda seadust laiendada, ja igakord, kui laiendamise katsed kõne all olid, juhti tähelpanu selle peale, et sel juhtumisel tulewad wastawalt muuta ja täiendada mitmed paragrahwid, mis annaksid täidesaatwale wõimule wõimaluse, pensioni määrata neile, kelle kohta tahetakse laiendust läbi wiia. Kõigil nendel juhtumistel kukkusid laiendamise ettepanekud läbi, ja loomulikult ei mindud siis, ei olnud tarwilik minna nii kaugele, et hakata wälja töötama neid paragrahwe, mis tingimata sel juhtumisel tarwilikud on, kui pensioniseadust laiendatakse.

Kui teie wõtate läbiwaatamisele kas wõi § 3, siis näete, et seal kõneldakse kindlalt palgamäärast, mida ametnik saab ametkohast. „Palga all mõistetakse w a s t a w a a m e t k o h a p a l g a m ä ä r a rahas ja natuuras ühes alalise lisatasuga, wälja arwatud summad, mis erakorraliste wäljaminekute katteks wõi iseäralikkude tööde tasuks määratakse, samuti ka preemiad, tasu puhaskasust, tasu ülenormiantud tundide ja ületunnitöö eest ning perekonna-abirahad.“

Lugu on sarnane, et ametnikkude kohta on palganormid kindlaks määratud. Peale selle wõib enam-wähem kindlastest palkadest seal kõnelda, kus kuupalgad on. Suurema osa tööliste kohta aga ei ole seda olemas. Ei saa aluseks wõtta juhuslikku seaduslikult normeerimata tasu teenistuse eest. Suur osa töölisi nii era-, kui ka riiklikkudes ettewõtetes... (J. Piiskar, is.: Mikspärast siis eraettewõtetes?) ...jätame siis eraettewõtted wälja. Suur osa töölisi riiklikkudes ettewõtetes teewad tükitööd. Kuidas seda hinnata, misugust palgamäära ning ametkohta siin aluseks wõtta, seda kuskil öeldud ei ole. Kui nüüd öeldakse, et see paragrahw, mis mina ette kandisin, ei tee takistusi selle äramääramiseks, missuguse palgaga peab arwestama, siis annab selle kohta juba kindlama seletuse § 6. „Pension määratakse kindlaks käesolewa seaduse poolt näidatud protsentides teenistusest lahkuwa isiku aastasest palgamäärast (§ 3).“

Tehke nüüd selgeks aastane palgamäär kui kindel, püsiw norm nende kohta, kes nädalalööd ja päewatööd ning tükitööd teewad ja sellega nädala- wõi päewapalka wõi tasu tükitöö eest saawad. (J. Piiskar, is.: Arwake palgaraamatus lehekülg kokku ja ongi käes.) Seadus ei wõimalda mingisugust kokkuwõtmist, waid nõuab seaduslikult maksmapandud normide ja ametkohtade aluseks wõtmist. (K. Wirma, sd.: Kuidas maksuinspektor sellega walmis saab? J. Piiskar, is.: Wäga kahju, et ei saa!) Meie leiame terve rea sarnaseid paragrahwe, mis päris kindlasti näitawad, et ka kõige parema tahtmise juures ei saa seda kätte anda, mille nõudmiseks esimene paragrahw õiguse annab. Tahetakse anda, kuid seaduse konstruktsioon ei lase seda täita. Mina tahaksin teada, kus on

tööliste suhtes need aastapalgamäärad, mida § 6 nõuab, kindlasti olemas. Peale selle peab arwesse wõtma mitmesuguseid aluseid sel puhul, kui pensioninõudmistega esinetakse. Seal nõutakse isegi niisuguseid täpseid asju, nagu p ä e w a k ä s u d ametist wabastamise ja ametisse määramise üle. Neid olemas ei ole. (J. Piiskar, is.: „Erika“ töökojas on kõigepealt p ä e w a k ä s u d.) Igatahes on selge, et seaduse wäljatöötamisel ei mõeldud mitte töölisi, sellepärast ei ole ka seadus mitte nii wälja töötatud, et selle järele wõimalik oleks töölistele pensioni maksta. Sarnased ettepanekud on omal ajal läbi kukkunud ja sellepärast ka nii kaugele, see tähendab wastawate täienduste tegemiseni ei mindud, mis aga tingimata tarwilikud oleksid sel juhtumisel, kui rahaasjanduse komisjoni redaktsioon wastu wõetakse. Mis aga üldse sellesse küsimusesse, tema lahendamisesse puutub, siis peab Wabariigi Walitsus soowitawaks ja tarwilikuks kindlustada pensioniga töölisi kõigis neis ettewõtetes, kus ei peaks olema streigiõigust, eriti raudteel. Sellekohase seaduseelnõuga kawatseb Wabariigi Walitsus esineda wõimalikult lähemal ajal. (J. Piiskar, is.: Millal?) Mina ütlen küsimise peale „millal“ nii palju, et seaduseelnõu wäljatöötamine wõtab aega. Meie korra järele waadatakse eelnõu läbi ka kohtuministeriumis, et ta ka juriidiliselt waatepunktilt õieti oleks kokku seatud. See igatahes wõtab ka aega. Kuid ma ütlen, et walitsus peab selle seaduseelnõu wäljatöötamist oma lähemaks ülesandeks. Mis nendes ettewõtetesse puutub, kus tingimised eraettewõtetega ühtlased on ja kus streigiõigust kitsendada ei tohiks, siis nende kohta ei ole laiendamisseadusega walitsus kawatsenud esineda. (Wahelhüüe: Aga kus Teie arwates wõib streigiõigus olla?)

L. Johanson (sd.): Mul on juba tulnud selle peale tähendada siin, kui ka komisjonis, et need raskused, mida härra minister ette toob, on karwupidi esile kistud. Härra minister toob paar paragrahwi ette ja ütleb, et waadake, ei saa palka kindlaks teha, mille alusel wõiks pensioni määrata. Praegu juba määratakse riigitöölistele pensioni, näiteks, õnnetujuhtumiste puhul. Tähendab, õnnetujuhtumiste puhul wõib pensioni määrata ja selleks on alused olemas, aga selle sea-

duse põhjal wanaduspensioni wõi õnnetuspensioni määrata ei saa. Mina arwan, et härra ministril peaks teada olema, et meil riigi tööstusettevõtetes juba õnnetuspensioni maksetakse. Ma loodan, et see teil teada on ja kui seal on palgamäär olemas, mille alusel wõib pensioni kindlaks teha, siis on ka teistes seadustes palgamäär kindel.

Mis puutub päewakäskudesse, siis seal, kus neid ei ole, ei ole ka neid tarwis ja neid ei saa seal ka nõuda.

Mis puutub wiimasesse põhjendusesse, et Wabariigi Walitsus on arwamisel, et kus streigiõigust ei ole, seal tuleks uue seadusega pensioniõigus anda, siis meie põhiseaduse järele on streigiõigus igalpool ja walitsusel seda teisiti seletades ei ole mingisugust õigust wastawate täiendawate seadustega, mis üksikasjaliselt streigiõigust käsitaksid, seda enne muuta, kui põhiseadus on muudetud. Kui meil ei ole sarnaseid täiendawaid seadusi, siis on see puudus, aga Wabariigi Walitsus ei wõi eitawat seisukohta wõtta meie põhiseaduse wastu. Need on põhjused, mis härra minister ette tõi. Jääwad järele weel need põhjused, mis härra Holberg ette tõi ja need on palju „kaaluwamad“, nimelt, et ei ole mitte sünnis, et Riigiwanem ühel alusel wiimase töölisega pensioni saaks. See on juba waimu küsimus ja kui meie pensioniseadust waatame, siis peame tunnistama, et see pensioniseadus on puudulik ja see waim, mida toetab härra minister, kelle selja taga on walitsus, see waim on siin juba käsitamist leidnud. Wõtame näiteks kohtunikud. Kui meil keegi kohtunik oli enne seltskonnategelane, kes oma terwe nooreea saatis Eesti seltskonnas mööda, walmistades ette Eesti iseseiswust ja kui tema siis idee pärast, wõtame wanemad juristid, — kui nemad idee pärast läksid kohtuteenistusesse ja wõib oletada, et nad 40—45 aastaselt kohtuteenistusesse läksid, siis peawad nemad weel 25 a. teenima, enne kui nad pensioni kätte saawad. Aga, waadake, see inimene, kes oli 24 a. Wenemaal tshinownikuks, kes oma teenistust kasutas meie riigi wastu, tema tarwitseb ainult üks aasta teenida ja temal on pension käes. Waadake, niisugune antidemokraatlik waim on selles seaduses läbi wiidud. See seadus ei ole mitte õiglastel alustel üles ehitatud, siin oleks waja olnud eraldada wanad tshinownikud. Õelge, kus on siin õigluse

mõõdupuu? Wene tshinownik, kes 25 a. oli Wene riigi teenistuses, see saab 1000 marka pensioni „weneagsete pensioniseaduste“ põhjal, aga kui tema on üks aasta olnud Eesti riigiteenistuses, siis saab tema 13.500 marka pensioni. See pensioniseadus on nii üles ehitatud, et temas hinnatakse kõigepealt Wene riigiteenistust ja oma riik selle kõrwal unustatakse ära. See on käesolewa seaduse kõigesuurem puudus. Ja kui seadust weelgi kitsendama hakatakse, teda hakatakse koosseisudega siduma ja hakatakse ainult üksikute kõrgemate ametnikkude kohta teda maksma panema, siis kaotame sellega temas igasuguse meie riigi põhiseadusele wastawa waimu ära ja temast tuleb wälja antidemokraatlik seadus, niisugune seadus, mida meil mitte wälja antama ei peaks. Kui kellegil selle seaduse wastu midagi peaks olema, siis just härra rahaministril, aga töö-hoolekandeminister peaks kahel käel selle seaduse wastu wõtma, aga kui meil töö-hoolekandeminister seda mitte ei tee, siis wõib ainult ühte järeldada, et see töö-hoolekandeminister ei wasta meie riigi nõuetele ja mida warem ta läheb, seda parem.

O. Gustawson (is.): Ma tahtsin tähelpanu juhtida waid ühele wastolule, millega paratamatult kokku pörkame, kui härra Kaarna poolt tehtud ettepaneku wastu wõtaksime. Härra Kaarna on käesolewa seaduse arutamise puhul juba kaks wõi kolm korda pühalikult töötanud: Wabariigi Walitsus tahtwat pensioniseadust igal tingimisel maksma panna 1. jaanuarist 1925 a. Teiselt poolt tahab aga sama härra Kaarna oma ettepanekuga siduda pensioniseaduse maksmapanemist riigiteenistusseadusega, mis weel wastu wõtmata. Selle teenistusseadusega on aga omakorda lugu nii, et seda on otsustatud siduda tulewaaastase eelarwega. (M. Juhkam, tõer.: Ei ole otsustatud weel!) Aga üldkomisjoni enamuse seisukoht oli ju sarnane, et selle seaduse praeguses konstruktsioonis on esimene paragrahw sarnane, mis wõimatuks teeb teenistusseaduse maksmapaneku, enne kui riigi 1925 a. eelarwe pole wastu wõetud. Nimelt liigitab § 1 riigi-ametnikud: 1) ametnikkudeks, kes teeniwad neil ametkohtadel, mis koosseisudes ette on nähtud ja 2) wabateenijateks, teeniwad koosseisudes ettenähtud wabateenistuskohthadel wõi mõne ametniku koku-

seid ajutiselt täidawad. Praegused koosseisud ei tee mingisugust wahet riigiametniku ja wabateenija wahel. Järelikult ei saa seda seadust maksuma panna käesolewa aasta eelarwega kindlaksmääratud koosseisude juures. Alles uus — 1925 a. eelarwe, peab tegema selle wahe ametnikkude ja wabateenijate wahel.

Usun, et ükski ei suuda uskuda, et meie suudaksime eelarwe läbi arutada, wastu wõtta ja „Riigi Teatajas“ wälja kuulutada 1. jaanuariks 1925 a. Kui arwestada läinud aasta eelarwe arutamiskäiguga, wõiks emustada, et oleksime õnnelikud, kui eelarwega wast aprilliks wõi maiks walmis saaksime. Kõike kokku wõttes wõib sellepärast konstateerida: Wabariigi Walitsus, kes härra Kaarna suu läbi on tõotanud 1. jaanuariks 1925 a. pensioniseadust maksuma panna, ühteaegu on esitanud paranduse, mis teeb paratamatuks pensioniseaduse maksmapaneku edasilükkamise tulewa aasta aprillini wõi maini.

J. Piiskar (is.): Ühelt poolt toonitatakse, et pensioniseadus olla kiire ja tahetakse seda kiirelt maksuma panna, aga teiselt poolt tahetakse ikka jälle ja jälle pensioniseadust siduda teiste seadustega. Minu eelkõneleja näitas juba, et teenistusseaduse maksmapanemine ja wastuwõtmine ei saa olla kiire, sellepärast, et ametnikkude ja wabapalgaliste wahekorraldajalt selge ei ole, ja et see küsimus ainult eelarwe wastuwõtmisel wõib selguda. Mina kardan aga wäga, et see küsimus isegi eelarwe arutamisel ja wastuwõtmisel ei tarwitse selguda, sest siis wõidakse leida see jällegi liig keeruline olewat ja seotakse wast koosseisude kokkutõmbamise küsimusega. Koosseisude kokkutõmbamine on aga nähtus, mis palju aastaid wõib kesta. Nii näeme, et wõidakse ikka uusi ja uusi lüüsid leida, et seda ketti pikemaks wenitada. Pensioniseaduse juurest teenistusseaduse juurde, sealt eelarwe juurde, selle juurest koosseisude juurde, koosseisude kokkutõmbamise juurde ja wiimasest ametasutuste ümberkorraldamise juurde, wenitades seda rida lõpmatuseni. Kui tõepoolest pensioniseadus seatakse ühendusse teise, weel mitte maksmahakanud seadusega, siis tähendab see ainult seda, et ei taheta seda seadust otsekohe maksuma panna, kuid ei julgeta seda selgelt wälja öelda. Mina olen juba teisel lugemisel selle peale tähelepanu

juhtinud ja pean oma kohuseks seda täna uuesti korrata.

Härra Kaarna ütleb edasi, et seda pensioniseadust ei saada laiendada tööliste peale sellepärast, et seadus olla nii kokku seatud, et seda ei saada käsitada tööliste jaoks. Ta hakkas näiteid tooma, ja komistas kohe esimese näite juures, nimelt kolmanda paragrahwi juures, kus lõpuni lugedes selgus, et töölisel wäga hästi selle seaduse alla mahuwad, ja et nemad ka seaduse alla käiwatena ette on nähtud. Nii on see ka teistes paragrahwides, kuigi, wõib olla, igalpool ei ole läbi wiidud see sõnaline ühtlus, et igalpool oleks kõneldud ametasutustest ja ettewõtetest. Niisugust puudust ette heita wõib aga ainult meie töö-hoolekandeministerrium, ainult sarnane pedantlik ministerrium wõib seadust soowikorral seletada niiviisi, et tööline sinna alla mitte ei käi. Kui aga seaduses on öeldud, et töölisel tema alla käiwad, siis ei ole mitte tähtis see, kas asutus nimetatud nii wõi teisiti, sest iga terve mõistusega inimene peab ise loogiliselt järeldama. Minu arwates peaks see ka härra Kaarna'le selge olema.

Kui härra Kaarna rõhutab, et riigi tööstusasutustes ei ole töölistel kindlaid palku, siis pean mina küll temale selle eest tänulik olema, sest ometi kord on walitsuse poolt kinnitatud, mida meie alati oleme näidanud ja rõhutanud, et riiklikkudes tööstusasutustes käiakse töölistega kõigehalwemini ümber, et riiklikud tööstusasutused on need, kus töölistega kõige rohkem mängitakse, kus igapäew nii tükitööd kui ka päewapalkasid tujude järele ümber hinnatakse. Minul on andmeid just sellest asutusest, kus need päewakäsud olemas on, mille puudumise peale härra Kaarna siin näitas, nimelt sõjawäe warustuswalitsuse töökodadest ja seal ongi need päewakäsud peasjalikult selleks, et alati töötasu, tükitöö hindu ümber normeerida. Seal on isegi otse äärmusteni mindud mõnede ümberhindamisega. Waadake, kui sarnaselt talitatakse, nagu härra minister Kaarnagi seda tunnistas, kui iga nädalaga isesugused palgad maksuma pannakse, siis on ju arusaadaw, et härra ministril suur hirm on selle eest, kuidas palkasid kokku wõtta. Ometi peaks ju Eestiski kord nõnda kaugele jõutama, et töölistele seadusandlikul teel palgad normeeritaks, nagu see ametnikkude juures on, wõi et seda tehtakse vähemalt kollektiivlepin-

gutega, nagu see harilikult tööliste juures on. Siis aga, härra Kaarna, ei muutuks need palgad mitte nii kergesti, senni kunni kollektiivleping maksab, wõi vähemalt senni, kui uut kollektiivlepingut pole sõlmitud, kuid ka siis on need uue lepingu järele kindlad. Kui Teie aga ütlete, et riigiteenistuses olewate tööliste palgade ei olewat kindlad, siis näitab see seda, et Teie ei taha seda kõige elementaarsematki lubada, mille poole töölistkond alati on püüdnud, ja nimelt, et nemad mitte üksikult, see on indiwiduaalselt ei peaks palka saama, waid et palka makstaks kollektiivlepingu — üldise lepingu alusel. Ja kui kollektiivlepingut tunnustatakse, wõi vähemalt nagu seda senni on tehtud, wabriku administratsiooni poolt palgad normeeritakse, wastastikusel kokkuleppel, siis peaksid need niipalju püsiwad olema, et ministriumile ülesaamata raskusi ei tekiks pensioni väljaarwamisel, sest need palgad peaksid ikkagi kuskil märgitud olema, olgu siis palgaraamatutes wõi palgatabelites, wõi selles kokkuleppes, kus need ära otsustati.

Edasi juhtisin mina juba läinud korral tähelepanu selle peale, et meil on raudteel, wõib olla aga ka posti-telegraafi teenistuses ja mujal inimesi, kes hulk aega on teeninud töolistena, kes aga pärast siiski on ametnikkude hulka arwatud ja teistele kohtadele asetatud. Kas neile mõeldakse endist teenistusaega arwesse wõtta? (J. Holberg, põl.: Ei tule!) Kui härra Holberg'il õigus on, et seda aega ei tule arwesse wõtta, siis loodakse imelik seisukord. Ametnik, kes, nagu aruandja tähendas, Wenemaalt on tulnud ja siia kõrgema koha peale on saanud, kes siin, wõib olla, aasta wõi poolteist on teeninud ja teinekord isegi väga kahtlase wäärtusega teeneid on teinud, see ametnik wõib saada pensioni kunni mitme tuhandeni, ametnik, kes aga terwe oma elu aja on väga kohusetruu olnud, ei wõi sarnase pensioni peale mõeldagi. (J. Holberg, põl.: Andke nende jaoks teine seadus!) Härra Holberg, kui see minu anda oleks, siis teeksin ma seda, kuid saab ilma selleta läbi, mina paneksin need ametnikud kõigepealt sellesama seaduse alla. Ei oleks teist seadust sugugi tarwis. Kui teie aga arwate, et seda tarwis läheb, siis tulge ja pange see seadus siia teise kõrwale, siis olen mina esimene, kes mõlemad seadused wastu

wõtab. Minu arwates aga wõib seda küsimust lahendada sellesama seadusega.

Edasi! Kui tõepoolest sellest niipalju lubatud kokkutõmbamisest ja asjaajamise lihtsustamisest midagi wälja peab tulema — ja kuigi sealt sisuliselt midagi wälja ei tule, on siiski teataw hulk inimesi lahti lastud ja lastakse weelgi — siis lubage, mu härrad, küsida, kuhu need inimesed, kes lahti on lastud, peawad minema? Mina arwan, et neil ei ole mingisugust muud teed, kui nad peawad ikkagi mingisugust teenistust otsima ja ei ole sugugi wõimatu, et inimene, kes hulk aega on ametnikuna teeninud, kellel ka pensioniõigus on, nii nagu teistel, kes ametisse jääwad ja kellel ka praeguses teenistuses pensioniõigus on, kokkutõmbamise tähe all sellest ilma peab jääma, — wõib olla astub sinnasamasse ametkonda, näiteks raudteele, sarnasesse ametisse, kus tema tööliste hulka kuulub, kus temal ametnikuna kohta ei jätku ja wõib olla oli temal kõigist paar, kolm aastat teenida pensionisaamiseks, aga nüüd on kõik sennine aeg temal nagu maha wisatud. Härrad parempoolsed ja härra tööhoolekandeminister, kas need nähtused tekitawad raskusi wõi mitte ja kas need raskused ei ole sisuliselt suuremad, kui palga väljaarwamise raskused, kus lihtsate aritmeetiliste wõtetega wõib asjast jagu saada? Ma arwan, siin on palju suuremate raskustega tegemist ja palju tähtsamatel puhkudel, kus inimestele nii lausa ülekohut sünnib. Wõiks weel palju rohkemgi waadelda neid raskusi, mis tekiwad siis, kui töölised selle seaduse alt wälja jääwad, seda aga, missugused raskused ja ülesaamatused siis tekiwad, kui töölised selle seaduse alla wõetakse, pole näidatud. Härra Holberg ütleb väga lihtsalt: Meie anname teise seaduse. Ütleme, see teine seadus saab tõepoolest walmis poole wõi ühe aasta pärast ja selleks ajaks selguwad ka need raskused, mis tekkisid selle tõttu, et töölised käesolewa seaduse alla wõeti ja siis oleks küsimus juba selge, oleks selge, kas raskusi on, wõi mitte. Teiselt poolt oleks asi selge ka selle poolest, et siis wõiksid need raskused lahenduda, wõidaks tarbekorral wiia teise seaduse alla, kus neid raskusi ei oleks. Aga kunni seda teist seadust ei ole, kunni isegi väga kahtlane on, kas seda üldse tuleb, ärgu tuldagu ega näidatagu raskuste peale, waid siis loodagu wõimalused, et ka need inimesed, kes

tööliste nimekirjas seisawad, sama kindlustuse osaliseks saaksid, kui seda on need, kes ametnikkude nimekirjas seisawad. Selles mõttes ei rahulda meid ei härra Holberg'i väide, et teine seadus tuleb, mis töölistele pensioni kindlustab, ega ka härra töö- hoolekandeministri seletus selle kohta, et Wabariigi Walitsus tahab kindlustada töölisi teise seadusega. Wabariigi Walitsuse esitaja, härra Kaarna ei saanud aga öelda, millal see teine seadus tuleb, wõi tulla wõiks. Ja walitsus ei saagi seda garanteerida, sest ei olene temast, missuguse käigu uus seadus saab, kui see rühmade arutada tuleb. Kui kaugel selle seaduse wastuwõtmine wõib minna, see on alles küsitaw. Edasi, härra minister seob selle uue seaduse hoopis teiste tingimistega. Tema ütleb: töölistele, kel streigiõigust ei ole, antakse pensioni. Aga, missugust streigiõigust üldse tahetakse lubada? Kui töölised kawatsewad wõi on kawatsenud oma streigiõigust läbi wiia, siis selgub ikka, et kuski riigiasutuses ei ole streigiõigust. Mina kardan wäga, et kui seletatakse tööliste pensioniseaduses, et pensioni alla kuuluwad ainult need, kellel streigiõigust ei ole, siis tulewad härrad parempoolsed, härra Holberg'iga eesotsas ja ütlewad, et kõik töölised wõiwad streikida, et ei olegi niisuguseid töölisi, kellel puuduks streigiõigus. Nii wõib neid küsimusi risti ja põigiti käänata. Kõik lubamised on ainult ettekäänded selleks, et ettepanekule wälspidi rohkem wastuwõetawamat nägu anda, sisuliselt ei muuda see midagi. Kui nüüd vastu wõetakse härra ministri ettepanek, siis tuleb nii wälja, et töölised selle seaduse alt wälja jääwad ja wälja jääwad teadmata ajaks, minu arwates wäga pikaks ajaks. Edasi on selge, et kuigi wiimases paragrahwis öeldakse, et hakatakse pensioni maksuma 1. jaanuaril 1925 aastal, siis ei saa 1. jaanuaril pensioni maksuma hakata, sest selleks ajaks ei saada lahendada küsimusi, mis teenistusseadusega ühenduses. Need on järeldused, mis selle ettepaneku kohta peab tegema ja sellepärast ei saa meie selle ettepaneku poolt olla, waid toetame teisel lugemisel wastuwõetud redaktsiooni.

K. Wirma (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Täna on siis töö- ja hoolekandeminister selgelt seletanud, et need kahtlustused, mis mina l-se lugemise ajal

siin ette tõin, nimelt, et walitsusel on kawatus raudteelaste peret pensioniseaduse alt wälja jätta, tõeks on saanud. (Wahelhüüe.) Mina niimoodi sain aru härra töö- ja hoolekandeministri sõnadest, et raudteelasi loetakse nüüd niisugusteks, kellel ei ole streigiõigust, ja et nende kohta lähemal ajal — millal see lähem aeg on, seda ei öeldud — antakse uus seadus, ja seal tahetakse nende asja korraldada, mitte aga käesolewas seaduses.

Ma ei taha neid asju siin kordama hakata, mida Riigikogu liige Eilman raudteelaste suhtes II lugemisel meelde tuletas. Aga mina tahaksin ühte teist asja siin rääkida, nimelt asjast, mis praegusel ajal meie koosseisude kokkutõmbamise alal sünnib. Selle asemel, et wanu inimesi, kes on 30—40 aastat teeninud, lasta pensioni peale, ja töösse jätta töowõimulisi, selle asemel sünnib praegu raudtee peal imelik asi. Kui on juhtunud, et ülemus on näpuga näidanud mõne ametkoha peale ja öelnud, et waat' see koht kaotatakse ära, siis see inimene lastakse lahti, olgu ta noor wõi wana, ja seda õiget korda, mis niisuguses ametkonnas, nagu raudtee on, kus peab hoitama teenistuses niisuguseid inimesi, kes asjaajamisele kasulikud ja head on, seda õiget korda seal ei tarvitata, ja inimesed satuwad shablooniliselt lahtilaskmisele. Wanad inimesed, kes peaksid tingimata puhkusele minema, neid ei saa mitte lahti lasta, neid peetakse nagu armupärast tööl, sest kui neid lahti lasta, siis satuwad nad ilma abita uulitsale. Meil on tööta inimestele abiandmise küsimus päewakorras ja siin tõuseb küsimus, mis oleks mõistlikum, kas see, et wanad inimesed armupärast tööl edasi peetakse ja noortele töötaoleku eest toetust antakse, wõi see, et wanad pensioni peale lastakse ja noored tööle jäetakse? Härra töö- ja hoolekandeminister ütles, et siin puuduwad statistilised andmed, ja et meil ei ole ülewaadet nende inimeste arwu kohta. Aga kui erateel wõib saada niisuguseid andmeid, nagu Riigikogu liige Eilman siit Riigikogu kõnetoolilt ette kandis, siis wõib õieti töö- ja hoolekandeministeerium ka neid saada. Kui raudteelaste pensioniküsimus jälle edasi lükatakse ja minu poolt tähendatud imelik kord meie ametkondade koosseisude kokkutõmbamise juures edasi kestab, mis see sünnitab meie riigis? Kas selle nimi ei ole mitte rahulolematuse? Ja kes

seda külvab? Seda külvab meie amet-asutus ise. Niiwiisi ei tohitaks mitte teha. Nüüd waieldakse selle juures, et wõib olla 10 miljonit läheb aastas rohkem ära. (J. Holberg, põl.: 64 miljonit.) Missuguse kalkulatstiooni järele see on? Siin räägiti, et üldse pidi kulumaa 20 miljonit kokku. (J. Holberg, põl.: Kui töölised ka wõtta, siis läheb 80 miljonit.) Ei ole see sugugi nii. Nii-sugust kalkulatstiooni ei ole Teie ette toonud. Näidake nii, nagu Riigikogu liige Eilman tegi, mikspärast Teie seda kalkulatstiooni saladuses hoiate? Ma arwan, kõigeõigem oleks olnud, kui ministeeriumi esitaja oleks Riigikogule andmeid ette toonud. Mikspärast meie pimedas peame siin ringi käima? Aga ma ütlen, kui niimoodi tahetakse teha ja öeldakse, et selle seaduse alt jääwad raudteelased wälja... (M. Juhkam, tõe.: See on arusaamatus.) See arusaamatus teeb aga niisuguse meeoleu, mis riigile kasulik ei ole. Need, kes täna kuulsid härra töö-hoolekandeministri seletust, tulid arusaamisele, et raudteelased on need, kellel ei ole streigiõigust, ja kelle kohta pensioni asjus eriseadus wälja antakse. Mina ütlesin juba esimese lugemise ajal, et see redaktsioon, mida walitsuse poolt esitati, kui ka see redaktsioon, mis praegu seaduses, ei ütle täpselt ära, kes õieti selle seaduse alla käiwad. Mitte kumbki ei ütle selgesti seda ära, ja sellepärast tuleb seda paragrahwi lähemas tulewikus parandada. See redaktsioon aga, mida härra töö-hoolekandeminister siin ette kandis, on weel palju halwem kui redaktsioon, mida komisjon ette pani, ja sellepärast tuleb halwem tagasi lükata.

Juhataja **L. Raudkepp**: Sõna on wäljaspool järjekorda töö-hoolekandeministril.

Töö - hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Austatud Riigikogu liikmed! Kõigepealt paar sõna lugupeetud komisjoni aruandjale härra Johanson'ile. Härra Johanson seletas, et kui arwamistega, millega mina siin esinesin, oleks wälja tulnud rahaminister, siis oleks see arusaadaw olnud, aga töö-hoolekandeministrile see andeksantaw ei ole. Minu teada on ka see rühm, millesse kuulub härra Johanson, omal ajal Wabariigi Walitsusest osa wõtnud, järelikult peaks härra Johanson wäga hästi teadma, et Wabariigi Walitsuse liikmed isiklikku po-

liitikat ajada ei saa. Meil on ühtlane walitsus ja kõik ministrid tegutsewad Wabariigi Walitsuse ülesandel. Sarnast olukorda, et üks minister kaitseb teatud seisukohta, teine aga waidleb temale wastu, seda olla ei tohi. Kui mina siin kõnelesin, siis kaugeltki mitte oma isiklikult seisukohalt, waid Wabariigi Walitsuse seisukohalt, ja sellepärast ärgu tehtagu etteheiteid isiklikult. Minu isiklikud arwamised wõiwad ühes kui teises küsimuses lahku minna, aga need ei ole sarnased, mis keelaksid mind Wabariigi Walitsuse arwamisega esineda.

Härra Johanson jääb ikkagi selle juurde, et käesolew seadus küllalt wõimalusi annab pensioni määrata sellele kihile, kellest siin nüüd kõige enam juttu on olnud. Mina kordan weel, et see ilma seaduse täiendamiseta mitte wõimalik ei ole. Seadus kõneleb „eelwiimase ametikoha palgamäärast“, „aastasest palgamäärast“ ja „ametipalgamäärast“. Mis on aasta palgamäär ja ametipalgamäär? Peaks selge olema, et see tasu, mis päewatööline teenib, — täna nii, homme teisiti, — ei ole mitte ametimäär ega aastane palganorm, mida aluseks saab wõtta. Esimesel juhtumisel, — kui palju teenida wõib, teisel aga — kindel palgamäär, mida maksta wõidakse. (L. Johanson, sd.: Waadake § 30-s, seal on aastapalk, aga mitte palgamäär.) Kogu aeg on seadust käsitatud sellest seisukohast, millest siin kõnelesin.

Härra Piiskar seletas, et kui pensioniseadus teise seadusega seotakse, mida weel olemaski ei ole, siis tähendab see seda, et pensioniseadust üldse ei taheta maksma panna. Lugupeetud Riigikogu liige härra Piiskar, mina olen juba seletanud, et sealt poolt, kuhu Teie näitate, wiiwitusi ega takistusi ei tule. Seal on tahtmine just wastupidine. Riigiteenistusseadus, — seda härra Piiskar wist mõtles, — tuleb igatahes enne 1. jaanuari wastu wõtta. (J. Holberg, põl.: Tulewal nädalal on juba siin.)

Mis raudteelastesse puutub, siis jagan täiesti lugupeetud Riigikogu liikme härra Wirma waateid, et raudteelased peawad pensioni saama. Suuremale osale raudteelastest, kõigile neile, kes koosseisudes on, saab selle seaduse järele pensioni määrata. Aga neile, keda koosseisudes mitte ei ole ja kellel ei ole kindlat palganormi, mida seadus nõuab, neile ei saa

selle seaduse järele ka kõige parema tahtmise juures pensioni määrata. Wabariigi Walitsuse seisukoht ei ole mitte niisugune, nagu härra Wirma seletas, et meie ei taha raudteelastele pensioni anda, waid just wastupidi, meie tahame tulla lisa seaduseelnõuga, mis kindlustab pensioni ka neile, kellele käesolewa seaduse järele ei saa pensioni maksta. (B. Eilman, is.: Aga mis kindlustab seda, et walitsus tahab esineda seadusega.) Ega siin wekslit küll wälja ei anta. (J. Holberg, põl.: Tahate wekslit saada?) Nii seisab asi selles, et mis raudteelastesse puutub, siis ei mõtle walitsus mingisuguste kitsenduste poole tüürida. Just ümberpöördukt, walitsus tahab pensioniseaduse laiendamise nowelli esitada.

J. Uibopuu (rhsw.): Lugupeetud rahwasaadikud! Härra minister jäi oma ettepaneku juurde, mida ta teisel lugemisel tegi, ja püüdis seletada, et käesolew pensioniseadus rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud kujul wastu wõttes astub wastollu teiste seadustega, aga siinsamas seletas, et antakse wälja uus nowell, mis kindlustab pensionisaamise ka neile, kellel ei ole mitte streigiõigust. Minu teada kindlustab põhiseadus streigiõigust ilma erandita kõigile. Põhiseaduses on küll öeldud, et awaliku julgeoleku kindlustuseks wõib piiramisi teha. Kas siis raudtee seisab alati sõjaseaduse all ja kas siis raudtee peal alati sõda on? Kui meie nüüd jätame raudteelased selle meile weel tundmata nowelli hooleks, mis oleme siis sellega õieti kätte saanud. — mitte midagi, kuna aga ettetoodud nowell wastolus meie praeguse põhiseadusega on ja meie teame, et põhiseadus on alus kõigile seadustele, ja tema põhimõtte kohaselt peame ka teised seadused wälja andma. See on ühelt poolt.

Teisest küljest jäi mulle arusaamatuks see, et kui nüüd jäetakse töölised pensioniseadusest wälja, kuidas jääb siis nende ametnikkudega, kes riiklikkudes ettewõtetes teeniwad, kuid kes pole koosseisudes ega pole teenistusseaduse järele pensioniõiguslikud. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Nad on koosseisudes ette nähtud.) Ainult sel aastal wõeti nad koosseisudesse, kuna nad tulewikus koosseisu ei jää, sest riiklikud ettewõtted töötawad kommertsalusel ja riigi poolt

antudoperatsioonifondidest, seega pole nad riigiasutus ega teenijad. Ja kuidas saame siis öelda, et nemad on riigiteenijad ja pensioniõiguslikud. (Wahelhüüe J. Holberg'i, põl. poolt.) Waadake, härra Holberg, Teie olite küll ühes puhaskasu jagamise komisjonis aruandjaks, aga Teie ei tunginud sellejuures põhikirja mõttesse. Ametnikkudele taheti maksta suuri summasid tööliste poolt tehtud töö eest, kuid pensioni ei taha Teie neile 20—30 aastase teenistuse eest anda. Kui teie tulete ja räägite ainult sõnades lubamistest tulewikus, siis on see nii öelda, mee moka peale määrimine ja laiade kihide rahuldamiseks ja ei anna neile isendast mitte midagi. Meie wõime teha ametnikka ja töölisi mitterahuldawaid uusi nowelle, aga kui meil häda on, siis teame, kus töölised ja ametnikud on ja tulge ning aideke. Aga kui töölistele midagi anda tarwis on, siis on saba sorus. Niiwiisi ei peaks meie mitte talitama. (Wahelhüüe J. Soots'i, põl. poolt.) Jah, härra Soots, meie teame, et teil on ikka tuli ja mõök, aga see tuli ja mõök wõib ükskord ka teie enda käes palawaks minna ja käed läbi põletada. Niiwiisi meie edasi ei saa. See on kõik, mis ma wahelhüüdjatele öelda tahtsin. (J. Holberg, põl.: Härra Uibopuu, lugege enne nende ettewõtete põhikirjad läbi!) Noh, Teie teadmine põhikirjast on niisama, nagu wiglaga wee peale kirjutatu. Ma küsin Teilt, härra minister, kuidas on mõeldud kindlustada neid raudteelasi, kes on enne teeninud tööstusettewõttes, wõib olla 10 aastat ja wahepeal on nad wedurijuhid olnud ja nüüd pärast weduriuhi ametit teeniwad samades ettewõtetes meistritena, kelleks teie siis neid loete, kas ametnikkudeks wõi töölisteks? See küsimus nõuab otsekohe lahendamist. Kuidas tahame kindlustada nende ametnikkude seisukorda ilma seaduseta, kuna aga siin on seadus, millesse see põhimõte põimitud on, et nad pensioni saawad ja pole tarwis karta, et see seadus satuks wastollu teiste seadustega. Härra Wirma tähendas tabawalt, et ametnikkude palgamäära saab kindlaks teha palgalehe järele ja miks ei saa siis seda teha ka töölistega, kuna ka nende tasu palga- ja muude lehtede abil wälja maksetakse ja läbi riigikontrolli käib, arusaamata, missugune takistus siin wõib olla? Waadake, kui tulumaksuks andmeid waja on,

siis on täpisealt kõik teada ja isegi iga sandi sissetulek. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Tulumaksu määratakse ka oma seaduse järele.) Noh, iseenesestki mõista, siis saadakse ju need andmed kätte, aga waadake, pensionimääramise puhul on samade andmete saamiseks suured takistused ees. Ma kordan, et kui jäetakse raudteelased pensioniseadusest välja, põhjendades suurte väljaminekute peale ja samal ajal konverentsidele saadetawatele maksetakse 10 naelsterlingit päewas, see on ligi 20 tuhat marka päewaraha. (J. Luur, krst.: Kellele on maksetud?) Minge waadake välisministeeriumist, ja raudteelased näewad, et neid välja jäetakse, mis siis peab nende hing ütlema, ja kui meil ükskord häda on, siis võib juhtuda nii, et raudteelased, post ja telegraaf, mis alati meie päästja on, ei ole enam seda ja sarnaseid tundemärke on näha hulgalistest märgukirjadest, mida wiimasel ajal esitatakse ja siis härra Soots'i moodi tule ja mõõga abil meie kaua ei püsi.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Et teil mitte ei võiks härrade Piiskar'i ja Gustawson'i riigiteenistusseaduse eelnõu walesti tõlgitsemisel eksiarwamised tekkida, siis tahan seda asja wähe walgustada. Praeguse riigiteenistusseaduse eelnõu järele, mis tulewal esmaspäewal üldkommisjonis walmis saab ning arwatawasti tulewa nädala jooksul Riigikogu üldkoosolekule esitatakse, selle eelnõu § 25 asemel kindlustatakse pensioniõigus ja arstiabi saamine neile riigiteenijatele, ja nende perekonnaliigetele sellekohaste eriseaduste alusel. (J. Piiskar, is.: Aga millal need eriseadused tulewad?) Pensioniseadus baseerub riigiteenistusseaduse alusel ning riigiteenistusseadus ütleb, pensioniõigus on neil riigiteenijatel, keda loeb riigiteenistusseadus riigiteenijateks. Ja § 1 ütleb: riigiteenijad jagunewad ametnikkudeks, kes koosseisudes ettenähtud ametkohtadel teeniwad ja wabateenijateks. Sellest võib järeldada, et riigiteenistusseadus ei tee wahet ametnikkude wahel, olgu ta seal wabateenija või mitte, kõigil on ühesugune õigus pensioni saada. Peanõudmine on, et ta peab koosseisudes ette nähtud olema. (J. Piiskar, is.: Aga missugused on koosseisud tulewal aastal?) Rahustage end,

härra Piiskar, Teie teate wäga hästi, mis on koosseisud. Koosseisus olewateks loetakse need ametnikud, kes on eelarwe põhjal koosseisudesse üles wõetud. (Wahelhüüe O. Gustawson'i, is.: poolt.) Teie segate need kaks asja ära, härra Gustawson. Seal räägiti seda, et eelarwes peab ära tähendatud olema, missugused ametnikud on wabateenijad ja missugused mitte. Pensionisaamise suhtes ei tee riigiteenistusseadus mingit wahet, kas ta on wabateenija või ametnik, nii et pensionisaamine sellest liigitamisest ära ei ripu. Härra Wirma ja mõned teised ütlewad, et need ja need liigid jääwad ilma, kuid mina ütlen teile, lugupeetud rahwasaadikud, et see kõik ripub teist ära, keda teie pensionisaajate hulka üles wõtate. Teie wõite sinna kõik üles wõtta.

Ma esimesel lugemisel tähendasin, et pensioniseaduse järele töölisi kindlustada ei ole mitte otstarbekohane. (J. Piiskar, is.: Miks ei ole?) Seda ma seletasin juba esimesel lugemisel ja seda on ka härra minister seletanud. Wõtke ja lugege wõõraste riikide seadusi. Ma pean imestama, et meie sotsialistid, kui töölistejuhid, sarnast seisukorda kaitsewad. (J. Piiskar, is.: Uus töölistejuht on tõusnud Eestis!) Ma tooksin teile ühe näite, lugupeetud rahwasaadikud: üks pensionikategooria võib sel juhtumisel tekkida, kui keegi riigiametnik ei saa haiguse läbi oma kohuseid täita. Ametnikkude teenistus on enamwähem niisugune, mis mitte kergesti ei mõju inimese terwise peale, nii kui ühe töölise töö. (Segased wahelhüüded pahemalt poolt.) Ma tulen ja ütlen teile kohe, kui tagurlised teie olete. (Üldine naer.) Haiguse puhul on pensioniõiguse tekkimiseks 5 kuni 10 aastalist teenistust tarwis. Mõningates riikides nõutakse selleks 20 aastat, kuna teistes riikides pensioni kahe kuu teenistuse järele antakse. (L. Johanson, sd.: Teie segate kaks asja ära. See on ju haiguskindlustusseadus, mitte pensioniseadus! K. Wirma, sd.: Teie peate enne mitu raamatut läbi lugema, kui töölistejuhiks saate!) Ma juba tähendasin, et kui selle pensioniseaduse ka tööliste kohta maksma paneme, siis tõuseb küsimus üles, missuguse seaduse järele nad pensioni hakkawad saama, kas wana weneaegse tööstusliku töö seaduse

järele, mis Eesti ajal täiendatud, wõi mõne muu seaduse järele.

Siin tähendati weel nende summade kohta ja arwati, et see midagi maksma ei lähe. Mina sain statistika keskbüroost andmeid palkade kohta, mis riiklikkudes tööstusettevõtetes makstud töölistele augustikuu jooksul ja kui meie wõtame need andmed teoreetiliselt, nagu nad Lääne-Euroopas wälja on rehkendatud, siis näeme, et kui töölistelt wõetakse 2—4% nende kapitaalide summast, siis tuleb riigi poolt weel maksta 8%. Saksa maal on sel alal wäga suur statistika ja selle järel tuleks riigil maksta 8%. Üldisest palgasummast teeks see wälja omawalitsuse teenijatele 3.621.120 marka, tehnilisele personaalile 1.549.920 marka ja riigiettevõtetes töötawatele töölistele 5.171.040 marka.

Juhataja L. Raudkepp: Sõna on wäljaspool järjekorda aruandjal rkl. Johanson'il.

Aruandja L. Johanson: Härra Holberg'i poolt ettekantud arwude juures tuleb seda tähele panna, et need arwud on wõetud statistika büroo kuukirja järele, kus ei ole eraldatud hooajatöölised, kes jäetakse käesolewa seaduse järele hoopis wälja. Meie tööstusettevõtetes, näiteks põlewkiwi- ja turbatööstuses on aga hooajatöölisi rohkem kui püsiwaid. Juba see näitab, et kui teie wõtate 32 miljonit, siis wõiwad sealt järele jääda ainult wast mõned miljonid.

Mis puutub haiguskinnituseadusesse, siis on seal ette nähtud töölistele arstiabi andmine ja ajutine toetus haiguste puhul, mis aga ei kesta kauem kui 26 nädalat. Nii on siin sootu kaks iseasja. Käesolewas seaduses on aga ette nähtud pension neile töölistele, kes haiguse tagajärjel on inwaliidiks jäänud, missugust küsimust ei lahenda mitte ükski haiguskinnituseadus. See on sootu iseküsimus ja seda küsimust lahendatakse kas wanaduskinnituseadusega wõi pensioniseadusega. Meil on otstarbekohane seda lahendada pensioniseadusega. Nii on need sootu kaks iseasja, mis ei tule ära seada.

Mis puutub nüüd põhikirjadesse, et raudtee peatehastel on oma põhikiri, siis pean tähendama, et ei ole temal mingisugust seadusandlikus korras wastuwõetud põhikirja olemas, waid on mingisugused

ministri allkirjadega ajutised määrused wõi sisemine kodukord maksma pandud. Mis aga puutub turbatööstuse põhikirja, siis ma arwan, praegu on aeg tähelpanu selle peale juhtida, et sealtsamast ringkonnast, kust nüüd põhikirja peale toetatakse, tuligi ettepanek turbatööstuse põhikirjast paragrahw maha kustutada, mille järele turbatööstuse ametnikud ja teenijad loeti riigiteenijatega ühesugustel alustel olewateks. Ütlen weel kord, et siin on kaks nägu.

O. Gustawson (is.): Härra Holberg, kui riigiteenistusseaduse aruandja peaks seda seaduseelnõu lähemalt tundma. See härra eksib wäga, kui ta ütleb, et seaduse tema praegusel kujul ei olene mitte millegagi riigi 1925 a. eelarwest. Ma ütlen juba: § 1 jagab riigiametnikud kahte jakku: ametnikud, kes koosseisudes ette nähtud ja wabapalgised ametnikud. Kui nüüd tahetakse käesolew seaduseelnõu otsekohe maksma panna, siis tuleb walida kahe wahel: kas lugeda kõik need ametnikud, kes praegustes koosseisudes ette on nähtud, ametnikkudeks, sest wabapalgisi praegused koosseisud ei tunne, wõi määrata kiires korras koosseisud kindlaks eriseadusega. Esimese wõimalusega rehkendamisel oli härra Jaakson eestkätt üks neist, — ja härra Holberg toetas teda wäga, — kes leidis, et ei tohi lugeda ametnikkudeks kõik 22 tuhat ametnikku, kes praeguses eelarwes ette nähtud. Mispärast mitte? Nende arwates sellepärast, et sel puhul neist kui ametnikkudest siis nii hõlpsasti enam lahti ei saaks. Ja mis siit järgneb? Aga see, et on paratamatu riigiteenistusseaduse elnõu sidumine 1925 a. eelarwega, kui seadus tahab jääda riigiteenijate jagamise juurde wabapalgalisteks ja ametnikkudeks. Ei ole aga mingisugust lootust, et 1925 a. eelarwe 1. jaanuariks wastu wõetakse. Nii sama selge on, et koosseisude eriseadusega ka mitte selleks ajaks walms ei saaks. Sellepärast ei pea paika härra Holberg'i wäide, nagu poleks riigiteenistusseadusel 1925 a. eelarwega midagi pistmist.

Edasi tahtsin ma näidata, kuidas need ringkonnad härra Holberg'iga eesotsas, kes pretendeeriwad tööliste kasude eest rohkem wõitlema, kui tööliste parteid seda teewad, kuidas need ringkonnad tahawad pensioniseaduse tarwitamist tõlgitseda. Kas meelega wõi kogemata —

härta Holberg'il lipsas üldkommissjonis väga palju ütlew lause. Ta tähendas, et wabapalgaliste kategooria kõigesuuremaks paremuseks olla see, et neid wõiwat päewa pealt teenitusest minema peksta. Ja siit pidawat riik omale kapitali lööma. Härta Holberg'i arwates pidawat riik olema rumal, kui ta üht wabateenijat 25 aastat ametis peaks. Asi olla päris lihtne lahendada: riik laseb wabapalgalise teenida 20—22 aastat ja — wiskab ta siis lihtsalt ukse taha. Ma küsin härta Holberg'ilt, kas see ongi siis see õige ja patenteeritud ametnikkude kasude kaitsmine, kui riiki otse prowotseeritakse wabateenijaid „õigel ajal“ ukse taha pilduma sellepärast, et nad mitte pensioni saama ei pääseks.

Mina usun, et see seisukoht, mida härta Holberg üldkommissjonis awaldas, ta õige seisukoht on, kuid see, millega ta siit kõnetoolilt wehkleb, seisukoht, nagu kaitseks tema ametnikka ja teenijaid, on waid mask, mis hulkade ees ette tõmmatakse. Meie arwame aga, et töölised ja ametnikud endid sarnaste juhtide eest hoida oskawad ja nende odawasse õnge ei lähe.

E. Weberman (rhsw.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Juba selle seaduse I lugemisel nimetati mõnda asjaolu, miks praegusel juhtumisel mitte nii laialt waielda ei tuleks nende mõne miljoni pärast, mis mõned raudtee, posti ja telegraafi alamteenijad ja töölised oma wanaduse päewade toetuseks saaksid. Rahaasjanduse komisjon, mille liikmena minul au koosolekutest osa wõtta oli, wõttis selle seaduseelnõu wäljatöötamisel arwesse seda, et riigiasutuste ja ettewõtete alamteenijate ja tööliste selle seaduse alla wõtmise kulusid suurendada wõib. Komisjon püüdis omaltpoolt teha kõik, mis wõimalik, et riigile tekkiwaid kulusid vähendada. Näiteks oli eelmise Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seaduseelnõus kõrgemaks pensionimääraks wõetud riigiteenistuse esimese astme palgamäär, see on 18.000 marka. Rahaasjanduse komisjon alandas seda pensioni ülendamäärat kolmanda astmeni, tähendab 13.500 margani, nagu see pensioniseaduses Riigikogule esitatud. See vähendamine annab wõrdlemisi suure kokkuhoidmise. Kuid see ei ole mitte kõik. Peale selle, mis ka aineliselt väga suure tähtsusega, on komisjon seadu-

sesse üles wõtnud pensionäärade wanuse alammäärat, kuna Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seaduseelnõus see ära määrata oli. Oli ainult 20 aastat tarwis teenida walitsuse eelnõu järele, siis oleks pension wälja teenitud. Näiteks, kui keegi 18-aastasena teenistusse astunud, oleks ta juba 38 aastase pensioni saada wõinud. Rahaasjanduse komisjon wõttis siin wanuse alammäärat arwesse ja nimelt ei wõi komisjoni ettepaneku järele keegi enne pensioni saada, kui ta 55-aastaseks saab. Tähendab, siin said jällegi hulga aastate wältusel ja iga aasta kohta üksikult arwestatult suured summad kokku hoitud. Kolmandaks oli Wabariigi Walitsuse ettepaneku järele 20 aasta teenitusest küll täieliku pensioni wäljateenimiseks. Rahaasjanduse komisjon tõstis selle aja aga 25 aasta peale. Jällegi suur kokkuhoidmine! Seda kõike ei tehtud mitte uisapäisa, ilma mingisuguste põhjusteta, seda tehti arwestades komisjoni enamuse soowiga, et pensionisaajate arwu suurendada. Eelmise walitsuse eelnõu järele oleks kindlustatud olnud ainult jõukamad ametnikkude kihid. See poliitika aga ei wasta ei rahwa ega Riigikogu enamuse soowidele. (Wahelhüüded paremalt poolt.) Selle tunnistuseks on see, et meil praegu teine walitsus on, kes mitte endise walitsuse seisukohale ei peaks asuma.

Nüüd mõni sõna nende kulude kohta, mis pensioniseaduse § 1-se redaktsioon komisjoni poolt ettepanud kujul nõuaks. Siin nimetati, et kui alamteenijatele ja töölistele pensioni maksta, teeks see riigile 50 miljonit kulu rohkem, täna räägiti kuni 64 miljonini. Kui niimoodi edasi minnakse, ilma et mingisuguseid tõendawaid andmeid toodaks, siis wõidakse sama hästi öelda, et kulud tõusewad kuni 164 miljonini. Kuid wastupidised andmed, mis I-sel kui ka II-sel lugemisel üksikute Riigikogu liigete poolt ette toodi, ei ole mitte siiani ümber lükatud, ja need andmed räägiwad hoopis teist keelt. Näiteks wõtame kõigesuurema riikliku ettewõtte — raudtee. Raudteeteenijate ja tööliste hulgas arwatakse üldse 615 pensionisaajat olema. Nende hulgas on töölisi mitte rohkem kui 3—4, wõi äärmisel juhtumisel 5%. Üldine pensionisumma, mis kõigile 615 isikule maksta tuleb, oleks 27 miljonit. Aga kui arwesse wõtta, et pensionisaajate hulgas on töölisi mak-

simum 4—5%, siis tuleks riigi raudteetöolistele maksta kõige rohkem 2 miljonit pensioni aastas. Riigikogu liige Holberg tõi teiselt poolt andmeid ette, mis teistsugused, kui minu andmed. Härra Holberg sai oma 64 miljonit kulusid sel teel, et võttis arvesse üldised palgad kõigi tööliste kohta, nii kui läheksid kõik töölised korruga pensioni peale, nii kui saaksid kõik teenijad korruga wanaks. Sel teel saame tõepoolest hiiglasuure summa. Täiesti selge peaks olema, et wanade arv on alati umbes üks ja seesama. Kui meil praegu on ainult mõni protsent pensionisaajaid wanu, siis on neid samuti mõni protsent 5, 10 ja 15 aasta pärast. Et wanade arv alati enam-vähem ühesuurune, tõendab sellekohane statistika, ja seda võiks leida härra Holberg igast statistikateaduse õperaamatust, kui ta sellesse süveneda sooviks.

Teine suur riiklik ettevõtte on sadamatehased. Seal arwatakse pensioniõiguslikka wanu töölisi olewat alla 10, võib olla kõigest 5—6 inimest. Härra Holberg on omad andmed, nagu ta ise tähendas, statistika kuukirja järele kokku seadnud ja selle juures arwestanud tööliste üldarwuga. Sel wiisil tuleks tööliste pensionisumma tõepoolest suur. Kuid kõik hooaja töölised on rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud eelnõust välja jäetud. Hooajatöölise arv riiklikudes ettevõtetes on aga väga suur. Näiteks võtame riigi turbatööstuse, kus töölisi suwisel hooajal üle tuhande on, seal hulgas aga alalisi töölisi ja ametnikka kokku kõigest 100 ümber. Kui mitu nende saja ametniku ja töölise hulgast on weel 25 a. pärast seal järel, et pensioni peale saada 25 a. pärast? (J. Holberg, põl.: Nad wõiwad ka wiie aasta pärast saada.) Jah, kui nad töö juures õnnetut surma surewad.

On räägitud sellest, et riigi tööstus-asutustes ja ettevõtetes teeniwatel töölistel on ju võimalik oma huwide eest välja astuda, meie demokraatliku korra juures, streigiõigust tarwitades ja muul wiisil. Ei saa riiklikust seisukohast õigeks pidada, et neil aladel, nagu seda on riigi raudtee, post, telegraaf, et nende ettevõtetete töölistele otsekohe kätte juhataakse streigiwõimalus kui ainuke tee nende olukorra parandamiseks, öeldes, et riik ei saa teid pensioniga mitte kindlustada, minge ja streikige! Kas see on siis

riiklik seisukoht raudteelaste kohta?! On weel üks asjaolu, mis erilist tähelepanu wäärrib. Teil on ju väga hästi teada, et wanad raudteelased, kes meie raudteel oma eluaja teenisid, omast palgast maksid wõrdlemisi suure protsendi raudtee pensionikassasse. See raudteepensionikassa wiidi ühes muude Eesti warandustega Wenemaale, ja kõigi ärawiidud waranduste tasuks saime meie 15 miljonit kulda — rahulepingu põhjal. Teie teate, et seda kulda ei ole enam. Ometi olid ka raudteelaste palgast mahaarwatud summad nende waranduste sees, mille tagasinõudmisest meie nähtawasti loobunud oleme. (J. Holberg, põl.: Teie lugege rahulepingut! J. Piiskar, is.: Teie, härra Holberg, lugege Eesti panga aruannet.) Härra Holberg, kui Teie seisukoht õige oleks, mis on siis eelmine walitsus läinud kolme aasta jooksul selleks teinud, et wanad raudteelased, kes oma palgast tuntawa osa pensionikassasse maksnud, wanaduspäewadel kindlustatud oleks saanud? Kui, härra Holberg, Teie seisukoht õige oleks ja seda raha Wenemaalt tõesti kätte wõiks saada, miks ei ole siis teie walitsus kolme aasta jooksul suutnud seda raha tagasi tuua raudteelastele? Kui palgast mahaarwatud summad kätte oleksid saadud, siis võib olla, ehk loobuksid need Riigikogu liikmed, kes siin raudteetöölise seisukohta kaitsewad, oma nõudmistest.

Aga kes on siis need raudteelased, posti-telegraafi ametnikud? Mis tegid nad sõjaajal? Kas olid nad Tallinnas ja mujal staapides, wõi seljatagustes asutustes liinist eemal? Ei, nad teenisid paljudel juhtumistel tuleliinil, olid sama tarwilikud, kui liini sõdurid. Soowitaksin Teile, härra Holberg, härrad parempoolsed ja härrad keskerakondlased, kui on jälle raudteelaste kongressid, tulge sinna, ja teie kuulete seal juttusid, mis meie wabadussõja ajalookirjutajatele väga huwitawad on. Teie wõiksite kuulda, et mitte ainult need ei loo ja päästa riiki, kes püssiga kaewikutes sõdiwad, waid ka need, kes waenlase seljataha on tunginud, soomusrongide wedurijuhtidena, telegraafi ja telefoniside korraldajatena jne. Neid raudteelasi tahate teie nüüd kõrwale heita nende wanaduse päewil, kuna mõnigi kantselekirjutaja, kes kunagi sõjaliinil ei ole olnud, täieliku pensionisaamise õiguse alla on sattunud.

See ei ole mitte ainult inimlikkuse seisukoht, mille kaitseks siin üles astun, vaid see on ka riigi rahu ja rahwa kõige-waesemate kihtide meeoleu tõstmiseks tarwilik, et meie oma riigile ja rahwale omase demokraatlikkuse pärast hoolitsek-sime kõigi oma riigiteenijate eest, waata-mata selle peale, kas nimetame teda amet-nikuks wõi tööliseks. Meil ei ole aristokraatiat, oleme talupojad kõik põlwest põlweni; kui mitte meie ise ei ole tul-nud saha juurest, siis on sealt tulnud meie isad wõi isa-isad. Kui nüüd käesolew seadus ainult ametnikkude kihi jaoks maksmata pannakse, siis tahetakse sellega nagu luua mingisugust eesõigustatud riigiteeni-ja te - a m e t n i k k u d e kihti, mille wää-rilised pole teised riigiteenijad — tööli-sed, tahetakse luua ainult midagi wene-aegsete „tshinownikute“ waimus. Siis aga oleks Wabariigi Walitsus juba algul pidanud sellekohaselt esinema, ja käes-olewat seadust nimetama mitte riigiteeni-jate, vaid riigiametnikkude pensionisea-duseks. Seda ei ole aga mitte tehtud, waid Wabariigi Walitsuse poolt esitati riigiteenijate, mitte aga riigiametnikkude pensioniseadus. Ma tuletaksin teile meelde tuntud ja lugupeetud õigustead-lase härra Eugen Madison'i artiklit, mis alles mõne päewa eest ilmus, teie oma parempoolses häälekandjas „Päewalehes“. Seal seletatakse väga hästi ära, mis tuleb juriidiliselt sõna „riigiteenija“ all mõista, ja sealt wõite teie näha, et riigiteenijate all tuleb mõista ka riigiasu-tuste töölisi. (J. Holberg, põl.: Ei olnud! J. Soots, põl.: Olete hal-wasti aru saanud! J. Holberg, põl.: Just wastuoksa!) Nii siis, selle seaduse kõneall olewa paragrahwi wastuwõtmine sel kujul, kui ta on esita-tud rahaasjanduse komisjoni poolt, on täiesti tarwilik ja möödapääsematu, ja seda mitte ainult inimlikust, waid ka riiklikust seisukohast. (J. Holberg, põl.: Kui riigil raha ei ole!) Jah, waadake, kui oli tarwis sadasid miljonid laenu anda nendele äridele, mis teile väga lähedal õlid, siis oli raha, kui aga nüüd räägime kolmest kunni neljast, wõib olla, kümnest miljonist summadest, mis alles paarikümne aasta pärast maksta tulewad, siis ei ole teil korraga raha anda. (J. Holberg, põl.: Ega Eesti pank pensioni hakka maksmata!)

Kui waatame, missugused kihid on need, kus riigiwastane element meie ise-

seiswuse õonestamise tööd iseäranis edu-kalt teeb, siis näeme, et need on töölised, sest nende hulgas on rahulolematust just kõigesuurem. Teie aga tahate need üksikud wanad, kes 30—40 a. teeninud, pensioni alt wälja jätta sellepärast, et ta on raudteetöölise wõi montöör, sellepä-rast, et tal puudub nimetus „riigiametnik“. Kui tema „ametniku“ nimetusega riigitee-nistuses oleks olnud, (J. Holberg, põl.: Ühes „Walwega“) oleks ta pen-sioni saanud. (K. Ipsberg, põl.: Kas „Walwe“ toimetaja ka peaks pensioni saama?) Kui Teie, härra Ipsberg, walitsuse juht oleksite, katsuk-site wist seadusest mööda hiilida nii, et need, kes poliitiliselt meie, rahwus-wabameelsete parteisse kuuluwad, pen-sioni ei saaks, — nii saan ma Teie mär-kusest aru.

Ma ei looda mitte, et minu kõne eel-olewa hääletamise otsust muuta saaks, sest nähtawasti on siin kesk- ja parem-poolsete rühmade wahel teatud kokku-lepe juba olemas, kuid mina ja meie rühm ei lase sellepärast weel mitte muuta oma seisukohta, kui meie seda inimlikkusest ja ka riiklikust seisukohast wälja minnes õige leiame olema! (J. Holberg, põl.: Teil polegi seisukohta, anar-histid puha!) Teie seisukoht, härra Holberg, on sellejärele, kes Teile rohkem maksab!

J. Tõnisson (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Siin on wiimased kõne-lejad rõhutanud, et nemad riiklikust seisukohast nõuawad, pensioniseaduses laiendatagu pensioniõiguslaste arwu, nõnda et kõik isikud sinna hulka kuuluk-sid, kes riigiasutustes ja etfewõtetes teeni-wad. Wabariigi Walitsuse ettepanek kitsendab seda arwu kahtlemata, kui ta ülesse seab nõudmise, et pensioniõigus antagu nendele, kes riigiteenistusseaduse järele on riigiteenistuses. Siin tuleb muu hul-gas enesele selgeks teha, et meil õieti kaks poolt on, kes arwesse tulewad wõtta. Ühed on need, kes saawad, need, kellele antakse pensioni seaduse järele, teised aga need, kes peawad andma. Kui siin kõneldaks sellest, et meie peame sotsiaalse rahu pärast kõigile wastu tulema, kes teeniwad riigiasutustes ja etfewõtetes, et neid rahuldada pensjonimaksimisega, siis peetagu silmas, et see rahuldustunne, mis sellega walmistatakse nendes ringkonda-des, kes pensioni saawad, kannaks rahu-

tustunnet wäga laialistesse hulkadesse, kes peawad maksusid maksma. Sellega, mis pensionisaajad ise maksawad, ei saa mitte kokku neid summasid, mis läheb waja, et pensioni maksta. Meie peame meie riiklikult seisukohalt praegusel ajal silmas pidama seda, et meie oma kodanikkude keskel ei laotaks laiali seesugust rahutustunnet, mis wõiks laialdasi hulke wiia riigitüdimuse tundeni. Ei wõi mitte silmast lasta, et meil juba nüüd küll tulumaksu, küll kaudsete maksude kohta arwamised laiali on lagunenud, nagu käiksid nad maksumaksjate jõust üle. Kahtlemata on siin liialdusega tegemist, aga teiselt poolt peab silmas pidama, et kui meie tahame oma riigi eelarwet tasakaalus hoida, kui meie tahame oma koormatusi, mis hädatarwilikud on, tõesti kanda, siis ei tohi meie mitte kergelt laiendada neid kohustusi, mis meie kodanikkude peale paneme. Meie wõime ette öelda, et meil ühtepuhku hakatakse wõrdlema seda, kui wähe makseti enne wõõraste wõimude ajal ja kui palju nüüd tuleb maksta. See ei ole riiklikult seisukohalt mitte naljaasi, kui meie selle momendi arwesse wõtmata jätame. Pidage silmas, et meil pensionimaksamise sotsiaalne tähendus mitte nii laialdane ei ole, nagu seda siin on rõhutatud. Sest pensioniõigus wõib ka sel korral, kui siin soowitatud laiem alus wastu wõetakse, ulatada wõrdlemisi wäheste ringkondade peale. Nemad ei wõi oma rahulolematusega tõsist sotsiaalset hädaohtu sünnitada. (J. Piiskar, is.: Töölised on kama — härra Tõnnisson, — see on loogiline järeldus.) Kas see nõnda on, seda ei ütle ma mitte, aga kas need 10.000 inimest, kes pensioni saaksid, meil sotsiaalset rahu kindlustaks kui sajadtuhanded tingedaks lähewad, see on teine asi. Meie peame omale kindlaks tegema, mis taetakse praeguse seadusega kätte saada. Esimeses joones ometi kahtlemata seda, et riik oma asutustes ja ettewõtetes saaks niisuguseid kvalifitseeritud tööjõude, kes wõiksid täie hingega ja kogu tööjõuga anduda nendele ülesannetele, mille jaoks nad riigiteenistusse on kutsutud. Riigiteenistuse huwi ja töö huwi, see on õieti see, mis mõõduandew on pensioniseaduse väljatöötamisel. Sotsiaalse kindlustuse mõte on tähtis riigiteenistuses seisjate kohta, aga üldrahwuslikult ei ole sel motiivil mitte nii suurt tähtsust, et selle järele meie peaksime pensioniõigus-

likkude arwu ära määrama ja wõimalikult laiaks wenitama. Kui see seisukoht selge on, siis hargub asi palju lihtsamalt. Meie peame wõtma pensioniõiguslikkude hulka ainult ühe osa, esialgu niipalju riigiasutustes ja ettewõtetes teenijaid, kui palju see riigiteenistuse ja töö huwides hädatarwilik on. Sellepärast on loomulik, et sinna wõetakse need, kes on tõesti kvalifitseeritud, kes peawad alaliste tööjõududena sinna koonduma, et nad mitte kergesti ei waheldu. Need, kes sellelt seisukohalt hädatarwilikud mitte ei ole, ei ole ka pensioniseaduse väljaandmise seisukohalt hädatarwilikud sisse wõtta. Kui meie seda silmas peame, siis waatame, kuidas meie sotsiaalse kindlustuse mõtet läbi wiia wõiks, ilma et meie riiki pensioniõiguslikkude arwu laiendamise teel üleliia koormaks. Isiklikult arwan mina, et meil tõesti tuleks mõtlema hakata palju tõsisemalt selle peale, kuidas meie neid wanu inimesi, kes eluaeg on tööd teinud ja wanaduses ilma waranduseta on, wõiksimel kindlustada nende wanaduse päewil. Meil oleks tõesti aeg, et Riigikogu, kui walitsus seda ei algata, wõtaks algatuse oma peale, et käima pandaks wanade puhkepalga seaduseelnõu ettevalmistamine. Meil ei ole mitte wõimalik sotsiaalse rahu ja tulewiku seisukohalt sellele seisukohale jääda, et inimesed, kes ausasti on töötanud, see tähendab, kes ei ole mitte armu palunud, ei ole mitte kerjanud, waid on ausa tööga endid toitnud, on endid tööga elatanud, — et need inimesed, kellel warandust ei ole, ei saaks kindlustatud wanaduse päewil. (M. Martna, sd.: Kõik töölised on ausad! J. Piiskar, is.: Kas ainult osakondade juhatajad, wõi lauaülemad ka? A. Tamm, rhws: Aga kui palju see maksma läheb?) Selle jaoks on tarwis Inglise eeskujul wanade puhkepalga mõte maksma panna. Ma ei tea mitte, kui palju see maksma läheb, selle jaoks on aga tarwis, et meie aja wiitmata selleks hoogu anname, et ettevalmistustööle asutaks. Tehtagu arwustiku läbi kindlaks, kui palju on neid ausaid töölisi, kes ütleme üle 70 a. wanad on. (M. Martna, sd.: Kõik töölised on ausad!) See on Inglise wanade puhkepalga seaduse mõte, et ainult need, kes ausas töös on wanaks saanud, wanaduse puhkepalka saawad, mitte aga kerjused, see on need, kes on armu palunud; kes teiste armu ja

heldust on eksploateerinud, siis kui nad wõisid tööd teha. Sellepärast mina kõnelen ka, et wanade puhkepaiga mõte ulatab kõigi nende peale, kes tõesti oma töowõimet on ausasti ära kasutanud ja mitte ei ole eksploateerinud riigi wõi omawalitsuste, ei kaaskodanikkude heldust ega hädusetunnet. (J. Piiskar, is.: Tä h e n d a b, ü h t k i a u s a t r a u d t e e l a s t e i o l e.) Teie waadake nüüd jällele, kuidas Teil seal lugu on, aga Teie wahelhüüetes ei ole mingisugust mõtet. (Naer.) Waadake, lugu on nii, et kui meie sellest seisukohast kindlustame tõesti neid, kes wanaks on saanud ja abi tarwitawad... (J. Piiskar, is.: O o, s õ n a d, s õ n a d, s õ n a d!) ...kes isennast enam aidata ei jõua, siis loome meie tõesti sotsiaalse rahu kindlustuseks hoopis teise tunde, kui selle läbi, et meie riigi ja omawalitsuse ettewõtetes teenijatele igaks juhtumiseks pensioniõiguse kindlustame. See katse wõib meil õieti wastupidiseid nähtusi esile kutsuda. Siin on kõneldud riigipirukast, aga kui teie pensioniseaduse läbi üksikutele wähematele ringkondadele kindlustate tõesti arukordselt niisuguse kindlustuse, siis tulebki riigipiruka tagaajamine, mis jällegi eitawaid nähtusi tekitab. Ametnikkude hulka kuuluvad just eriti kwalifitseeritud inimesed... (J. Piiskar, is.: N a g u m i n i s t r i d. K. A s t, s d.: R a u d t e e ü l e m a d.) ...kes sellega, mis neil erilist on, wõistlewad ja ka wõidawad. Sellelt seisukohalt arwan mina, et meil sotsiaalse kindlustuse mõtet siin mitte õieti ei ole tabatud. Sest meie peaksime pensioniseaduse ulatusel tõesti ainult nii kaugele minema, nagu seda olukord tõelikult nõuab. Mis siin puutub raudteelastesse, siis usun mina, et siit ei tohi mitte wälja jätta neid isikuid, kes oma ustawa töö läbi riigi ja rahwa tänu on ära teeninud. Sellejuures wõidakse aga tõesti ette waadata ja ette kawatseda, et seda mitte ei juhtuks, siis kui tuleb arutamisele riigiteenistusseadus. Niisugusel puhul, kui praegune riigiteenistusseaduse eelnõu puudulik on, nii et nende isikute õigustatud huwid kõrwale jääksid, peab silmas pidama seda, et riigiteenistusseaduse wäljatöötamise juures raudteelaste õiglased huwid arwesse wõetaks, nii et need isikud mitte wäljapääsemata seisukorda ei satuks. Neid wälja jätta oleks täiesti wõimatu seisukoht. Kuid meil on teiselt poolt seks tarwilik kindlustus olemas.

Sest meile on selle poolest töötuse andnud Wabariigi Walitsus, keda Riigikogu usaldab. Ja kui Riigikogu teda mitte ei usaldaks, siis peaks tema lahkuma ja peaks teine walitsus tulema, kes sellesuguseid kohustusi täidab, nagu neid Riigikogu temalt nõuab. Kuid selle põhjendusega, et meil ei ole mitte kindlustust, kas Wabariigi Walitsus tahaks kõigi huwisid silmas pidada, ei saa meie ometi pensioniseaduse ulatust ülearu laiendada. Meie peame usaldama walitsust, kes on lubanud talitada nõnda, nagu riigiteenijate õigustatud huwid seda nõuawad. (J. Piiskar, is.: A g a t o l l i d e k ü s i m u s, k a s w a l i t s u s t ä i t i s o m a l u b a d u s e?) Rkl. Piiskar, mis see siis on? Kõneleme ometi mõistlikult. Mis ühendus on tollidetõstmisel pensioni ja riigiteenistusseadusega. (J. Piiskar, is.: S e e ü h t l u s, e t t o l l i d e t õ s t m i s e l l u b a s w a l i t s u s ü h t e w i i s i t a l i t a d a j a t a l i t a s t e i s t w i i s i.) Tehke oma arwed walitsusega, aga ärge mitte pensioniseadust ära rikkuge. (J. Piiskar, is.: S i i s ä r g e t o o g e s a r n a s t m o t i i w i e t t e, e t w a l i t s u s t t u l e b u s a l d a d a, m e i l e i o l e p õ h j u s t w a l i t s u s t u s a l d a d a.) Kuulge, see ei ole üldse arusaadaw seisukoht. Mõelge parem kodus järele. (Naer. J. Piiskar, is.: T e i l k u l u k s k o g u s e e p e n s i o n i s e a d u s k o d u s j ä r e l e m õ e l d a.) Mul ei ole kunagi tarwis olnud häbeneda selle üle, mis mina ütlen wõi mis mina püüan, ja mina usun, et keegi siin ei saa öelda, et mina midagi ette tooksin, mis häbi poole wiiks. Mis mina siin kõnelen, seda teen mina just riigi huwides ja mitte üksikute ringkondade wõi rühmade huwides. Ma ei kõnele mitte kui teatud rühma kuuluv isik, waid kõnelen, kui riigikodanik, sellepärast, et mina kaua olen kuulanud neid motiive, mis pensioniseaduse arutamise puhul ette on kantud, ja milles püütakse minna nii kaugele, et meie riigile ja rahwale sarnane koorem peale pannakse, mida meie mitte kanda ei suuda, kui meie tahame riigi huwisid kaitsta. Waadake, sellelt seisukohalt arwan mina, et meil on wõimalik pensioniseadust nii ära määrata, et pensioniõigustatuteks saaksid need, kes riigiteenistuse huwide seisukohalt tarwilikud on sinna kuuluma. Need on, nagu ma juba ütlesin, isikud, kes oma iseäraliku kwalifikatsiooni kaudu on riigiteenistuses hädatarwilikud. Meil ei ole siis

mitte tarwis nii kõnelda, nagu see wähest ühel silmapilgul mõnele ringkonnale meeldib, waid meie peame seisukoha wõtma, et meie saame wastutada oma tegewuse eest rahwa tulewiku ees. Ütleme, et meil siin on praegu üksikud riigi tööstusettewõtted, mida mujal ei ole, mida ei ole ka naaberriikides. Need oleksid põlewkiwitööstus, riigi turbatööstus ja riigitrükikoda. Neid tuleb wast edaspidi weel juurde. Kui meie nüüd pensioniõiguslikkude ulatuse nii laialt ära määrame, ei suuda aga edaspidi seda täita, siis tuleb pensionisaamise õigust uuesti kitsendada. Sellega wõtate teie inimestelt õigusi, aga see ei ole mitte kerge ja ei tekita rahulolemist. Kui aga pensioniseaduse teostamine peaks näitama, et wõimalik oleks suurendada pensioniõiguslikkude arwu, siis wõite teie ikka uute seadustega ja nowellidega laiendada seda pensioniõiguslikkude arwu, andes uuesti õigusi, mitte aga neid kelleltki wõttes. Sellepärast on nüüd, kus meil esimene katse tuleb teha pensioniseaduse maksmapanemisega, tarwilik, et ainult seda arwesse wõetakse, mis möödapääsemata on riigihuwide seisukohalt. Kui on edaspidi wõimalik laiemate hulkade huwidele rohkem wastu tulla, siis tuldagu, aga kui nüüd weksel wälja antakse, ilma et, nagu teie ise tunnistate, teda täies ulatuses wõimalik lunastada oleks — kuidas teie tahate siis otsustada, kellele tasuda ja kellele mitte? Mina ei taha mitte uskuda, et see loomulik taktika on, waid minu arwates on loomulik see, kui nüüd anda ainult niipalju, kui hädatarwilik ja wõimalik anda, ja siis samm-sammult edasi minna, kas aasta wõi pooleteise järele nowellide teel. Nüüd tuleb ainult niipalju teha, kui tarwilik ja wõimalik on.

Juhataja L. Raudkepp: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Weberman'il.

E. Weberman (rhws.): Minu wäga lugupeetud eelkõneleja härra Riigikogu esimees rääkides kui Riigikogu liige, selle põhjendamiseks, miks ei tuleks alamteenijaid ja töölisi pensioniseaduse alla wõtta, tõi ette seda, et meil on praegu elukallidus, et rahwal on suured maksud peal, mis kõiki waewawad, ja et selle järeldusena wõib kodanikkudel tulla „riigitüdimus“ neil, kes kõiki neid maksusid peawad maksma. Mina tahaksin küsimuse üles seada härra Tõnisson'ile,

kas siis elukalliduse ja raskete maksude puhul peame wanu riigiteenijaid pensionist ilma jätma? Kuhu meie need inimesed, kes omale eluülespidamist teenida ei jõua, nende wanaduspäewil ära peame mahutama, kas peame nad aiaäärde surrema jätma?

Juhataja L. Raudkepp: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Martna'l.

M. Martna (sd.): Riigikogu esimees, härra Tõnisson, toonitas mitu korda „ausad töölised.“ (J. Tõnisson, rhw.: Ausasti töötanud, austöö, seda ma ütlesin.) Siis seda halwem. Aus töö on kõik töö, mida tehakse, ka rikutud töö on aus töö, kui ausa tahtmisega seda tehakse. Kui sedawiisi tahtakse töölisi liigitada, siis ma loodan, — et härra Riigikogu esimees seda mitte teha ei tahtnud. Mis puutub Inglise wanade pensioni kohta, siis ei tehta seal mitte niisugust wahet. Inglismaal antakse kõigile wanadele pensioni, wälja arwatud need, kes töömajades on ja kes waeste abi saawad. Wiimased ei ole mitte autud inimesed, waid Inglise seadused kirjutawad seda ette, sest kui inimene nii waene on ja ta töömajas on, siis ei tarwitse ta mitte hulkur wõi petis olla, waid ta on lihtsalt waene.

Juhataja L. Raudkepp: Kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.05 min.

Peale waheaega jätkub koosolek kell 7.25 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp.**

Sekretääri kohal abisekretäär **O. Köster.**

J. Uibopuu (rhws.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Pärast lugupeetud Riigikogu liikme härra Tõnisson'i kõnet tahtsin waid mõned wäikesed märkused teha. (M. Martna, sd.: Juba ka „waid“!) Asjata oleks pikemalt kõnelda pärast seda, kui on selge seisukoht öeldud, et ainult mõned üksikud peaksid kuuluma selle seaduseelnõu alla, aga mitte kõik riigiametnikud.

Mina tuletan meelde härra Tõnisson'i päewi, kui ta Riigiwanem oli, siis sõitis ta Tapa jaamast läbi ja seal tuli tema juurde raudteeametnikkude ja -teenijate delegatsioon ning palus tööliste majan-

duslikku seisukorda parandada. Mina ei mäleta täpselt, kuidas see oli, sisu oli aga see, et riik esimesel võimalusel ei saa teid unustama. Nüüd oleme jõudnud 6-da iseseiswuse aastani, ... (J. Tõnisson, rhw.: Täna ütlesin seda sama!) ... kuid Tõnisson on oma lubamise ära unustanud ja nüüd tema arwates ainult üksikud isikud peawad ärawalitute hulka kuuluma. Ja teistele on lubamisest küll. Ma usun, et olid põhjused, mis sundisid andma lubadust, et esimesel võimalusel anname teile kätte, mis teie wanaduse ja teie truu teene kindlustab, kuid nüüd kõik unustades leiab Tõnisson, et § 1-st ei saawat mitte wastu wõtta, sest see toowat riigile suure koormatuse, mille all rahwas lämbuwat. On õigus, et meie ei tohiks sarnaseid seadusi maksma panna, mis rahwa kandjõule ei wasta, aga ometi näeme, et see 60. miljoniline rahaarw ei ole sarnane peadmurdew arw, mis meie rahwa ehk ära lämmataks.

Kui meie seame selle seadusega kõrwuti neid wäljamaale komandeerimisi, kus 10 naela päewas antakse komandeerimise raha. 10 naela päewas päewaraha teeb õieti wälja 20 tuhat marka ja mina küsaksin, kas see ei lämmata meid ära ja missuguse südametunnistusega selle peale waadatakse ja töölisel seda teadet wastu wõtawad? Kui keegi näljapalgaga teeninud ametnik pensioni saab, on see siis härra Tõnisson'i poolt arwatud riigipirukas? Kui Wabariigi Walitsuse ettepanekut puhtjuriidilisest seisukohast waadata, siis ei ole temal mingisugust alust, sest ühel ettepanekul peab alus olema, aga neile soowitatakse olemasolematu seaduse peale tugeneda. Meie weel ei tea, missuguses kujus kujutaw ja meile pakutaw see seadus on. Kas on kuskil pool olemas, et olemasolematu seadus pannakse aluseks, ja minu arwates on see, nagu raudteelased nimetawad „põrsa kotis ostmine“ ja keegi ei kindlusta, et pakutaw seadus meid rahuldab ja kõigi waidluste peale tugenedes peab ütlemä, et seda ta mitte ei ole. See asjaolu juba ei luba niisuguse paranduse, mis umbkaudne, ilma et midagi oleks näha, poolt olla ja ei peaks wastu wõetama. Teine on see punkt, mis keelab seda wastu wõtmast, et uus seadus, mida lubatakse esitada, kindlustawat neid, kellel streigiõigust ei ole, kuna aga põhiseadus lubab kõigile streikida, kellele siis uue

seadusega tahetakse pensioni anda, jääb selgusetuks. Need kaks asjaolu on, mis ei luba walitsuse ja Tõnisson'i poolt soowitatud paranduste ja lubaduste poolt olla.

Need olid need asjaolud, mida tahtsin faktilise märkusena kinni naelutada ja mina isiklikult ei saa pärast kõigi laiaide läbirääkimiste ja nende rõhutamiste järele, et pensioniseaduse § 1 rahwa ära lämmatab — kuidagi paranduse poolt olla.

Juhataja L. Raudkepp: Sõna on rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Härra Tõnisson toonitas, et on tarwilik wanade puhkepalga seadus maksma panna. Ma juba tähendasin selle peale, et on tarwis kõiki Eesti kodanikka kindlustada wanaduse päewil ja kui siin praegu pensioniseadus päewakorral on, siis on see üks osa sellest kindlustamisest. See kindlustamine peab sündima kahes osas. Üks seadus peab kindlustama riigiteenistuses olewaid isikuid, teine aga erateenistuses olewaid isikuid. Nüüd aga, kui härra Tõnisson teeb praegusest seadusest järelduse, et tuleb seda teha, mis hädatarwilik on, siis ütleb tema, et hädatarwilik on nende kõrgemate ametnikkude kindlustamine, kes kord Wenemaal teeninud ja siin üks aasta olnud. Aga nende alamate ametnikkude, kes siin 25 aastat teeninud ja teeniwad, nende ametnikkude kindlustamist tarwis ei ole. Mina aga arwan, et nii ühe kui ka teise kindlustamine on hädatarwilik.

Mis puutub ausasse teenimisse, siis usun mina, kes juba ausasti ei teeni, seda ei peeta 25 aastat teenistuses, waid temale pruugib ainult kahe nädala etteütlemisega üles öelda. Härra Tõnisson kõneles nende nimel, kes peawad andma, siis usun mina, et need hakkawad peagi nurisema, kui selle seaduse alla ei arwata kõiki ametnikka, waid ainult kõrgemaid ametnikka, mitte aga vähemaid. Ma ütlen, see rahwas, kes andma peab, hakkab nurisema, kui ühele osale kõrgematele ametnikkudele antakse 13.500 — walitsus nõudis rohkem, nimelt, et antakse esimese astme palga suuruses pensioni, kuna aga töölistele ja alamatele ametnikkudele tahetakse nõuda kõigest kaks kunni kolm tuhat kuus. Kuna neid wäiksemaid ametnikka wõrdlemisi wähe

on, siis wõiks küsida, kes tekitawad siis selle kulu? Wastus oleks wäga lihtne: kulu toowad need, kes pensioni saawad 13.500 marga suuruses, mitte aga isikud, kes 2000-dega peawad leppima, ja neid wiimaseid on wõrdlemisi wähe. Härra Tõnisson kõneleb, et see seadus toob riigitüdimust. Riigitüdimus on algusest peale meie riigis tuntud. See tüdimus on tekitatud selle poliitikaga, mida walitewad erakonnad ajanud ja kuhu see tüdimus wälja wiib, seda on raske ette näha, ja et selle riigitüdimuse külwamine veel lõppenud pole, seda näitawad kõned, mis sealt paremalt poolt tulewad ning mis seisawad selles, et Riigiwanemat Eestis harilikult töölisega ei tohi ühise seaduse alla wiia. Waadake, niikaugemale oleme jõudnud, et niisugused hüüdsõnad oma Riigikogust lendu laseme. Kas see ei ole riigitüdimuse külwamine?

Mis maksudesse puutub, siis küsiks minna, kes ägab praegu riigimaksude, kaudsete maksude, ja tulumaksu all? Jah, need on kehwmad riigikodanikud, need on need, kes ei tunne kadedust selle üle, kui riigitöölised ka pensioniosaliseks saaksid. Meie kitsad ringkonnad, kitsad kildkonnad katsuwad uut riigitüdimust külwata sellega, et nende pool püütakse isegi hoolekandeseadust maha matta, et ka sellele seadusele wastuseismist oleks, selleks on pandud juba rattad käima. Ja need wastuwaited, need wõitlusjuured tulewad nendest kitsastest ringkondadest, kes tahawad, et seda seadust kõigi ametnikkude ja tööliste kohta maksma ei pandaks, waid ainult ühe wäikse kildkonna huwides. Nüüd lubage küsida, mis on siis praegu Eesti riigist wälja kujunenud, mis on saanud sellest rahwariigist? Kõik see on kadunud, mida nii mitmel korral deklaratsioonis on lubatud, põhiseaduses ette nähtud. Kuhu on kõik riigi raha jäänud? Tööline on kõik see aeg kannatanud alatoitluse all, tööline on kõik see aeg nälginud, töölistel ei ole korterit, tööline on igapäewaga waesmaks jäänud. Kes on aga enesele selle kuue aasta jooksul warandust kogunud, selle kuue aasta jooksul end kõrgele jõudnud ajada? Waadake, need on need, kelle kätte on läinud meie rahwa tagawara. (J. Holberg, põl.: Sots Kartau!) Mis puutub Kartaudessē, siis on need juba ammu teie poole peale üle läinud, need olid teie maakuulajad meie leeris. Wõib töölisel ja rahwal kunagi

halwemat seisukorda olla, kui seda on meie Eestis? Tööpuudus, alatoitus, kaswaw laste surewus, kindlustamata wanade seisukord, see kõik annab põhjust kaebamiseks. Liikuge kord ainult rahwa keskel, waadake, kuidas meil rahwas elab, kuidas rahwas kannatab, siis öelge ja otsustage niisuguseid küsimusi. Aga kuidas teie ka otsustate, wõi kuidas teie ka arutate, leiata siis ikkagi, et meie rahwa seisukord praegu on raske. Ja kuhu see ühekülgsus on wiinud, mis meil kõik see aeg maad on walitsenud, seda näitab meie riigi praegune raske seisukord. Meil öeldakse: kuludega peab kokkuhoidlik olema. Jah, seda oleme ka meie öelnud. Kuid, mis tehakse nüüd, mille peale kulutakse rahwa raha? Öelge, mis teeb praegu Ameerika saadik? Itaalia saadik, mis on nad teinud, et nende peale kulutatakse niipalju raha. Kas on see kulu läinud ainult selleks, et wäljamaa lehtedes wõiksid meie saadikute pildid, igast küljest üleswõetuna, ilmuda? Kui on aga mingisugused eriülesanded riigile täita, siis saadetakse saatkond koha peale, saadetakse koguni pangadirektorid sinna, kuid mina ütlen, mis olete teie kuulnud Itaalia ja Ameerika saadiku teenetest, wõi kasust, mida nad Eesti heaks teinud? Ei wist midagi ja neile maksetakse ometi niipalju raha. Ma ütlen, juba see summa, mida nende jaoks ära kulutatakse, katab need summad ära, mis selle seaduse põhjal pensionina tuleks wälja maksta. Mis teie ütlete selle kohta? Kui on aga laialiste rahwahulkade keskel olukorra parandamisega tegemist, siis tuuakse ette kõiksugu waited, sel korral arwestatakse kokkuhoidmise poliitikaga, aga teistel puhkudel, mis wäheha tähtsusega, aga mitte — seda meie ei näe. Kui meie pensioniseaduse maksma paneme, tõsi, kõik töölised pensioniga kindlustatud ei saa, waid ainult riigiteenijad, kui aga wastu wõetakse Wabariigi Walitsuse seisukoht, siis wõtab maad see antidemokraatlik põhimõte, et ainult need ametnikud, kes Wene keiserriigis on teeninud 24 wõi 25 aastat, need inimesed peawad saama Eestis ühe aasta teenistuse eest kunni 13.500 marka kuus toetust, aga nendele inimestele, kes Eestis 25 aastat teeninud, kes Eesti raudtee peal 25 aastat teeninud, neile pensioni ei anta üldse mingisugusel määral. Ka neilt, kes veel 25 aastat raudtee peal teenima saawad, nendelt wõetakse iga-

sugune kindlustus ära. Ja weel selle ettekäändega, et see pole tööliste huwides, nagu härra Holberg ütles, — et siis töölised hakkawad riigiteenistuses püsima. Sellejuures näitas härra Holberg käega sinna pahema nurga poole. Aga see liikumine, mis seal nurgas, see on teie liikumine, see on näljalikumine. Meie rahwas on näljaga niikaugele tõugatud, et tal enam muud üle ei jää, kui kommunistideks üle minna, ja see on selle meie parempoolse poliitika tagajärg. Teie olete niisuguse õhkkonna loonud, et niisugune liikumine võimalik on, ja Teie loote seda õhkkonda weel edasi. (J. Soots, põl.: Mis ütleb aruandja Johanson'i kõne kohta.)

K. Wirma (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu esimees siin sõna wõttes ütles, et ei tohi mitte wale järeldusi teha olemasolewatest andmetest. Ja mina soowitan ka seda mitte teha. Aga esiteks oli kahtlus väga tõsine, et raudteelased käesolewa pensioniseaduse alt wälja jääwad. Nüüd aga seletas härra Tõnisson, ja töö-hoolekandeminister andis siit kõnetoolilt weksli wälja, et raudteelased pidada käima käesolewa pensioniseaduse alla. (J. Holberg, põl.: Notaariuse juures ei ole weel käidud.) Mina arwan, et siin notaariust tarwis ei ole, näete, siin on hulk inimesi, protokollkirjutajad, need panewad kõik protokoll. Nüüd on osa sellest asjast selgunud. Kui nüüd see asi nii on, et raudteelased selle seaduse alla kuuluwad, siis wõtame abiks arwulise materjaali, ja katsume selgust muretseda, mis wahe selle waidluse all olewa küsimuse ühe ja teise ettepaneku juures on. Kui meie wõtame 1924 aasta eelarwematerjaali, selle raamatu, kus on Wabariigi Walitsus esitanud andmeid selle üle, kui palju meil ametnikka on, siis — kahjuse ei ole mul seda raamatut käepärast, aga mul on meeles, et seal on kirjas 22.000 ametnikku, sadasid ma ei wõta. Ja kui mina meelde tuletan, kuipalju seal hulgas raudteelasi on, siis on neid wist 6.000 ümber. Sinna tuleb nüüd weel kitsarööplise 1000 liiget juurde, sellega kokku 23.000. Jutt on nendest, kes koosseisudes on ja antud seletuste järele pidawat need käesolewa pensioniseaduse alla käima. Sellega wõib küsida, kui suur on see arwuline wahe, mis siin waidluse

all on? Waidluse all on umbes 1000 pead nendest asutustest, keda seaduse alla wõtta ei taheta, misjuures tuleb arwesse wõtta raudteetehased, sadamatöökojad ja siis weel turbatööstuse ja põlewikiwitööstuse mittehooaja inimesed, millega saame natukene üle tuhande 23.000-dele juurde, wõi ütleme koguni 1.500. See poolteist tuhat, kui meie kõwemini wõtame, on see waidluse all olew arw. See on see 5%, mida juba Riigikogu liige Weberman siin ette tõi, ja see on see wahe, millest meie täna räägime. Kui meie nüüd sisuliselt asja waatame ja wõrdluseks wõtame ühe pööranguseadja, kes oli kuupalgaline, ja kes on praegu koosseisudes kui kuupalgaline ja tema kõrwale seame raudteetehastest ühe montööri, kes on 35 aastat ühe koha peal teenistuses olnud, siis peab küsima, mis wahe on pensionisaamise õiguse suhtes nende inimeste wahel? Wahe on ainult selles, et 35 aastat järjestikku teenistuses olnud montöör on käsitanud teist tööabinõu, kui pööranguseadja. Mis wahe seal siis on? Edasi tuleb küsida, missugune suur õnnetus siis Eesti riigile tuleb, kui meie 5% paneme sellele kulule juurde, mida meie nii kui nii julgeme teha, kui raudteelased käesolewa pensioniseaduse alla käiwad. See on see arwuline wahe ja siin peab nüüd Riigikogu hindama, kas tema julgeb panna selle 23.000 hingele, keda meie kindlasti siia pensioniseaduse alla arwame, weel 1500 juurde. Mina arwan, et kui siia weel 1500 hinge juurde tuleb, siis see Eesti riiki kuidagi kukutada ei saa. Ja sellest ongi jutt, ja see on see arwuline materjaal, mida Riigikogu käesolewat seadust ühte wõi teist wiisi otsustades peab arwesse wõtma.

J. Piiskar (is.): Mina tahtsin mõne märkusega ainult peatada härrade Holberg'i ja Tõnisson'i nii väga iseloomulikude seisukohtade juures. Härra Holberg ütles kõigepealt, et pensioni saawad need, kes koosseisudes on ette nähtud. Aga meie teame, et meil koosseisusid on senni kokku seatud väga mitte ühtlaselt, — mõnes kohas awaramalt, teises kitsamalt, ja kui see tendents maksma pääseb, mida nii täie rinnaga püüdis läbi rõhuda härra Tõnisson, et ainult kõige-rohkem ja kõigeenam kwalifitseeritud ametnikka on tarwis toetada, siis ei ole midagi üllatawat, kui pensioniseaduse juurest teenistuseseaduse juurde, teenis-

tusseaduse juurest koosseisude juurde tullakse, ja koosseisudesse wõetakse, nagu seda ka teenistusseaduse arutamisel olla komisjonis öeldud, umbes 4—5000 ametnikku, kes pensioniseaduse alla käiksid. See olla see kvalifitseeritud hulk, kes wõida Eesti wabariigis teenistusseaduse alla käia, keda wõidakse ametnikkudeks wõi teenijateks lugeda, ja kelle jaoks tuleks anda pensioniseadus. Kui see nii on, siis öeldagu seda otsekohe wälja. Kui aga mõeldakse wõi tahetakse koosseisudesse jätta kõik see osa, mis praegugi on, siis on wäljajääjate hulk, nagu ka ütles Riigikogu liige Wirma, nii wäike, et rahalise summa pärast piike ei murta, waid põhimõtte pärast. Mitte kulu ei ole siin tähtis, waid põhimõte, kas töölisi tuleb kindlustada, wõi mitte. Waadake, selles on asi. Kui härra Holberg ütles, et töölise pensioniks läheb 50 miljonit aastas, siis ei ole see kuidagi põhjendatud. Härra Holberg wõtab teatawa protsendi palgasummast. Aga selle protsendi wastu wõib waielda. Kuigi öelda, et see protsent õige on, siis teame meie, kuidas eriti Eesti iseseiswusest peale, sõjaaastatest peale, niihästi raudtee, aga eriti teiste töökodade koosseis, näiteks sadamatehaste oma, on muutunud. Waewalt leidub neis ettewõtetes kümme-konk inimest, kes pensionipealeminejad. Pensionäärade protsent on seal minimaalselt wäike. Tähendab, normaalse pensionäärade arwu juurde wõime jõuda 10 wõi 20 aasta pärast. Ja kui ei taheta selle eeldusega töölisi pensioni alla wõtta, siis tähendab, et paarikümne aasta kestes ei mõelda töölise kohta pensioniseadust maksma panna. See on wäljawaade, mis tekib, kui härrade Holberg'i ja Tõnisson'i kõnesid kõrwa seada.

Edasi ütleb härra Holberg, et see seadus ei ole töölise kohta otstarbekohane. Tema on mitu korda seda tähendanud, mitu korda on temalt seletusi selle üle küsitud, ja täna pidi tema selle kohta näiteid tooma. Ma kuulasin küll hooliga, aga ei leidnud ei tema ega ka teiste seletustest midagi, mis oleks ära näidanud, miks just töölisele kasulik on, kui nemad pensioniseaduse alt üldse wälja jääwad. Seda mõistatust ei ole keegi ära seletanud. Teatawate raskustega pensioniseaduse alla kuulumine on ikkagi parem, kui hoopis mittekuulumine. (J. Holberg, põl.: Kust saab töö-

line teenistuslehed?) Kuulge, härra Holberg, mis see Teie mure on? Kui tema lehte ei saa, jääb tema pensionist ilma. Kui Teie leiate, et pensionisamise raskused nii suured on, siis wedage meid sisse, wõtke töölisid selle seaduse alla, kuigi nad tegelikult ikkagi pensioni ei saaks.

Edasi tahtis härra Holberg näidata, nagu oleks see äärmiselt tagurline nõue, kui tahetakse töölisid käesolewa seaduse alla wiia. Missuguste näidetega Teie oma wäidet tõendate? Kui mina Teilt selle kohta tõendust palusin, läksite Teie hoopis teiste asjade peale üle. (J. Holberg, põl.: Missuguse küsimise peale mina ei wastanud?) Selle peale, et olla wäga tagurline nõudmine, et töölisid käesolewa seaduse alla wiidaks. Härra minister on mitu korda tähendanud, et töölise selle seaduse alla wiimine on suurte raskustega seotud, aga näidatagu neid raskusi. Siia maani ei ole neid keegi näidanud. Kui see tõesti nii on, et töölisid wälja jäetakse selle pensioniseaduse alt sellepärast, et nemad ei saa oma õigusi tõendada, siis wõetakse sellega põhi alt härra Tõnisson'i wäitel, et see on niisugune asi, mis suuri kulusid teeb, meid wõerkuuti wiib, mis meil riigitüdumust sünnitab jne. Kui neid ei saa suurte takistuste pärast peaaegu sinna alla wiia, millest siis see riigitüdumus tuleb?

Kui härra Tõnisson ütleb, et siin on kahe poolega tegemist: üks on andja ja teine on saaja, siis ei ole lugu mitte nii. Kui pensioni peale mingisuguseid summasid wälja antakse, siis on osalt nende summade maksjad need, kes ise pensioni saawad. Teataw osa on neid, kes juba pensionikassasse on maksnud. Minule näidati alles täna ühe raudteelase pensioniraamatut, kus ta teatawa summa on sisse maksnud. (J. Tõnisson, rhw.: See on iseküsimus. Kui on maksnud, peab ka tagasi saama.) Siis tuleb nii wälja, et kõik on iseküsimused. Miks neid iseküsimusi puudutakse, kui nad asjasse ei puutu? Just nagu wastukaaluks ütleb härra Tõnisson: Meie peame rehkendama sellega, missugust kihti rahuldada ja missuguse kihi rahulolematuse peale ei tarwitse reageerida. Töötawate kihtide rahulolematuse on nähtus, millega rehkendada ei tarwitse. Nende inimestega, kes wõrdlemisi suure-

mate maksude all peavad olema, ei tahta rehkendada. (J. Tõnisson, rhw.: Seda mina öelnud ei ole.) Teie ütlesite, et kui meie teatawa osa pensioniseaduse alt välja jätame, siis, võib olla, et seal küll rahulolematust tekib, kuid see ei muutu meile kardetavaks. (J. Tõnisson, rhw.: Ühe väikese hulgakese rahulolematust, väikese hulgakese, võrreldes maksu maksjate koguga.) Kui suur see väike hulgate on, härra Tõnisson? See on põhimõtteline küsimus. Kui meie tuleme kinnituseaduse ja hoolekandeseaduse juurde, siis maksab seal samane põhimõte. Siin ei ole tegemist summadega, vaid põhinõtetega ja sellepärast ei saa mitte öelda, et see hulgate väike on. Põhimõtted on ühed ja samad: Kas töölisi tuleb kindlustada või mitte! Kui tuleb kindlustada, siis leitakse ka abinõusid, kuidas seda teha. Kui härra Tõnisson ütleb, et see on üks väike hulgate, siis küsin ka mina, nagu Riigikogu liige Wirma'gi, mikspärast siis piikisid murtake? See väike hulgate ei nõua ju kuigi palju kulu. Summad selle väikese hulgakese peale teewad õige väikese summakese välja. Sellepärast oleks siin asjata piike murda, seda enam asjata, et härra Tõnisson siin kõneles, et tuleks mõelda, kuidas kindlustada kõiki wanu. Härra Tõnisson kõneles küll pärastpoole ausa töö tegijatest jne., kuid mõte oli ikkagi see, et tuleb kõiki kindlustada. Aga, härra Tõnisson, kui meie kõigi nende üle, keda kindlustada tuleks, andmeid koguma hakkame, siis kirjutame küll kuludeks 2 miljardit, ja siis alles waatame, kas sinna veel juurde paneme või ära võtame. Kui teie võimalikuks peate 2 miljardilise kulu peale mõtlema hakata, siis tulda küll enne paarikümne miljonilise summa juurde ja ärge kõneldagu riigitüdimusest ega teistest sarnastest asjadest. Kui juba paarkümmend miljonit on summa, mille juures nii palju piike murtakse, siis ärge tulda küll käeliigutustega mitmemiljardiliste kawatsuste tegemiseks. (J. Holberg, põl.: Mispärast väljamaal ei ole see süsteem läbi viidud? L. Johanson, sd.: Sellepärast, et väljamaal ei ole Eesti riiki.) Härra Holberg! Kas Teie ehk wastaksite, mispärast meil ei ole palju läbi viidud, mis väljamaal on läbi viidud, siis wastaksin ka mina Teie küsimise peale.

Edasi. Kui tõepoolest meie riik sarnases seisukorras on, et iga 10-ne miljoni pärast tuleb terve õhtu lahinguid lüüa, siis küsiks minna: mis on ära tehtud selleks, et kokkuhoidmist teostada? Härra Tõnisson ütleb, et meil on tarwis eelarwe tasakaalu wiia, aga mina ei ole veel ühtegi eelarwet näinud, mis oleks kokkuhoidmise mõttes kokku seatud. Võiks selle peale kihla wedada, et ka tänawuses eelarwes, kui ta ükskord arutusele tuleb, on summased, mida ilma raskuseta võiks kokku hoida. Läänud-aastase eelarwe kokkuseadmise puhul näidati ühe ministeeriumi kohta, et seal võib üle 130 miljoni kokku hoida, kuid demonstratiivselt ei tehtud seda mitte. Kui meil nii asju aetakse, et kokkuhoidmisest ainult kõneldakse, tegelikult seda ei tehta, siis ei ole see usaldatav. Kui minul kõnelemiseks rohkem aega oleks, kui 15 minutit, siis võiksin Teile, härra Tõnisson, jutustada, kuidas meil tühja tööd tehakse päris kilplaste moodi. Kui seal kokku ei hoita, kus võimalik on, siis on raske kõike seda uskuda, mis praegu kokkuhoidmise tähe all kõneldakse. Tundub, et see on ainult ettekäänd, sest meil pole kunagi nii palju kokku hoitud, et sarnaste väikeste summade juures niipalju oleks kaalutud, nagu seda praegu tehakse. (J. Holberg, põl.: Kuidas väike summa, kümned miljonid?!) Teie, härra Holberg, võite ju uskuda, et on sajad miljonid, kuid mina ütlen, et esimestel aastatel ei saa Teie isegi kümnet miljonit välja anda, mitmest kümnest rääkimata.

Awaldatud mõtteid ja eriti härra Tõnisson'i nii väga kategooriliselt ja selgesti awaldatud seisukohta waadeldes, pean veel kord ütleva, et siin ei ole tegemist mitte markadega ega miljonitega, vaid lihtsalt põhimõttelise küsimusega. Need rühmad, kes töölise pensioniseaduse alla võtmisele vastu waidlewad, on ikka ja alati asunud sel seisukohal, et tuleb silmas pidada ainult teatawate ringkondade, nimelt nende ringkondade huwisid, kes nende selja taga seisawad. (J. Tõnisson, rhw.: Mina ei ole seda öelnud.) See on loogiline järeldus Teie kõnest. (J. Tõnisson, rhw.: Omawoimeline järeldus.) Kui waatame seda, kuhu on läinud need summad, mille pärast meie mark raskes seisukorras ja langeb, siis öelge, härra Tõnisson, kui palju on neist töölisel kasu saanud. Teie

teate väga hästi, kuidas sellega lood on ja kes kasu on saanud. (J. Tõnisson, rhw.: Ega nad pensioni saanud.) Mina arwan, et seisukord oleks õnnelikum, kui nad pensioni oleksid saanud, aga neile ei antud pensioni, waid anti kätte mitmemiljardilised summad, mida nad pensionina ei oleks kunagi jõudnud ära süüa: sealt oleks ka töölistele jätkunud. Nõutagu neilt antud summad tagasi ja meie elame palju paremini, kui see praegu wõimalik on.

Loomulikult teeb iga rühm tarwilikud järeldused, kuid minu arwamine on see, et need motiivid, mis ette tuuakse tööliste käesolewa seaduse alt wäljajätmise kohta, ei ole küllalt kaaluwad. Kui töölistel selle pensioniseaduse alt wälja jäetakse, siis mitte sellepärast, et raha ei ole, waid sellepärast, et tööliste eest hoolitseda ei taheta. See on põhimõte, mis wist tahetakse wiia läbi ka haiguskinnituse, hoolekande, kui ka teiste seaduste juures.

Töö - hoolekandeminister
Chr. Kaarna: Austatud Riigikogu liikmed! Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseaduse arutamisel on waidlused pikale weninud. Täna wõeti kõne alla mitte ükski need küsimused, mis käesolewa pensioniseadusega ühenduses on, waid isegi sotsiaalküsimused üldises ulatuses, eriti aga meie hoolekande alal, kusjuures mitmed kõnelejad, nende hulgas ka lugupeetud komisjoni aruandja, seletada püüdsid, et meie seisukord väga halb on ja et walitsus igal sammul, ka praegusel juhtumisel tagasi kisub, et kõik awaldused, mis walitsuse poolt tulewad, kannawad tagasikiskumise iseloomu. Ma ei näe neid tagasikiskumisi ei pensioniseaduse juures ega ka mujal. Meie teame, et weneajal ainult teatud ametnikudel õigus oli pensioni saada, omawalitsustest ei maksa aga juttugi teha, seal pensioniõigust ei olnud. Isegi paljudel riigiasutustes töötawatel inimestel ei olnud pensioniõigust. Käesolewa pensioniseaduse alla wiiakse kõik riigiametnikud, peale selle ka need, kes omawalitsuse asutustes teeniwad. See on ometi suur samm edasi, mitte aga tagasi. Aga kui neid edasisammusid tehakse, siis peab arwesse wõtma ikkagi seda, et igalpool, eriti noores riigis oma piirid on, kust ei ole soowitaw üle astuda. Igatahes peab praegusel juhtumisel peatama selle küsi-

muse juures, et teda mitte enneaegu ära otsustada, seda enam, et ka omawalitsuste peale langeks suured ülesanded ja et omawalitsustel tuleks wäljaminekuid teha, milleks nemad omalt poolt nõusolekut ei ole andnud. Kui meie otsustaks küsimuse ainult puht riigikassa seisukohalt, siis wõidakse wahest ühele otsusele tulla, kuid teada on, et käesolew seadus paneb ka omawalitsuste peale suured kohustused. Minu teada ei ole omawalitsuste tegelased oma nõupidamistel seda wastuwõetawaks pidanud, kui nendele allikaid kätte ei ole antud, mis koormat aitaksid kanda. Meie omawalitsused töötawad praegu suurte puudujääkidega; mõnes maakonnas on seisukord niiwõrd halb, et ei suudeta enam hoolekande asutusi ja haigemaju ülewal pidada. Petseri maakonna esitajad on mitmel korral ministri ees käinud ja seletanud, et kui riik sissetulekuid ei võimalda, siis on nad sunnitud oma haigemaju likwideerima. Ka Saaremaa omawalitsuse esitajad on ligikaudu sedasama seletanud. Kust wõtta raha? Oleme mõne üksiku aasta iseseiswat elu elanud, aga siiski juba seda korda saatnud, mida ei ole üheski teises riigis veel läbi wiidud, kelle eluiga noor on. Mis eriti hoolekandesse puutub, siis wõib otsekohe öelda, et mitte kuskil ei ole nii lühikese aja jooksul niipalju kätte saadud kui meil. Meil on kaunis hästi korraldatud rinnalaste- ja emadekodud, lastekodud, koloniid ja warjupaigad ja neid on wõrlemisi rohkem, kui mõnedes wanades riikides. Selles sihis sammume meie järjest edasi. Meie hoolekandekorraldus on hästi paranenud. Sellepärast äratab minus otse imestust, kui lüüakse lahinguid üksikute inimeste pärast ja kui püütakse erisoodustusi luua üksikutele inimestele ühest ja sellest samast klassist, kuna aga suurele osale ei jõuta neid mitte anda. Mina arwan, et wanade ja töowõimetute eest, olgu nemad riigi ette wõtetes teenijad wõi erateenistuses olewad inimesed, peame meie üldisel alusel hoolt kandma ja selleks toetab praegune Wabariigi Walitsus nõudmist, et Riigikogu wastu wõtaks hoolekandeseaduse. Kui teie erapoolelt arwustate ja kaalute seda seadust, siis arwan mina, et ka kõige pahempoolsem ei saa öelda, et see ei ole mitte üks eeskujulikumatest seadustest. (Wahelhüüe pahemalt poolt: Kas ta nii läbi läheb!) See oleneb teist

ära, kas ta nii läbi läheb wõi mitte. Teie tegite Wabariigi Walitsusele etteheiteid, et tema tagasi kisub, mina aga näitasin, et walitsuse poolt mingisugust tagasikiskumist ei ole olnud. Kui teie näitasite sinna paremale poole ja arwasite, et sealt poolt on hoolekandeseaduse seismapanemiseks katseid tehtud, siis pean mina ütleva, et hoolekandeseadus on sel ajal Riigikogule esitatud, kui põllumeestekogud Wabariigi Walitsuses mõjuwalt esitatud olid. Ei julgeks mina arvata, et põllumeestekogude rühm seda maha matta tahab ka nüüd. (E. Weberman, rhsw.: Pensioniseadus on ka wana walitsuse poolt esitatud. Pensioniseadus on rahaasjanduse komisjonis kitsendatud.) Waadake, härra Weberman, ühes asjas on küll rahaasjanduse komisjon pensioniseadust kitsendanud, kuna teistes osades on teda laiendatud. Kui meie kitsendusi ja laiendusi wõrdleme, see ei ole minule praegu teada, samuti ka mitte teil, kummale poole ülekaal läheb. Igatahes, kui seadus sarnasena wastu wõetakse, missugusena ta rahaasjanduse komisjonist wiimati siia on tulnud, siis oleme riigile ja omawalitsustele teda märksa laiendanud, wõrreldes sellega, missugune oli endise Wabariigi Walitsuse seisukoht. (E. Weberman, rhsw.: See on ju oletus. Härra minister, Teie ise ütlete, et see oletus on!) Kuidas ta oletus on. Alles wiimasel Riigikogu koosolekul toodi ette ja wõeti wastu ettepanek, mis seadust laiendab. See oli pensionimääramine wanematele. Andmeid selle kohta, kui palju wäljaminekud selle lisanduse tõttu suurenewad, ei wõi minul olla. (B. Eilman, is.: W ä g a k a h j u, e t a n d m e i d s e n n i k o g u t u d e i o l e !) Ei olnud ju mõtet andmeid koguda nende kohta, keda seaduse tegemisel iialgi arwesse ei wõetud.

Edasi, kas teie ei tahaks ette kujutada täidesaatwa wõimu seisukorda, kellele on kohused peale pandud, aga kes neid kohuseid täita ei saa. Härra Piiskar arwab ikka, et wäited, et meie käesolewa seaduse järele töölistele, kes nädala- ja päewapalka saawad, pensioni maksta ei saa, millegagi põhjendatud ei ole. Mina näitasin juba, et siin midagi põhjendamata ei ole. Kujutage ette nende seisukorda, kes seadust täitma peawad. Seadus ütleb,

et tööline peab pensioni saama, aga seaduse alused ei anna wõimalust pensioni anda. Kujutage ette endale nende inimeste meeoleolu, kes ametnikule seaduse ette näitawad, mille järele neil pensioni saamise õigus on, aga ametnik ei saa seda täita. Arwan, et sarnaselt seadust mitte wastu ei wõi wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Suuremalt osalt on toonitatud, nagu oleks tegemist — sarnasel korral kui walitsuse ettepanek wastu wõetakse — ainult tööliste, riigi- ja omawalitsuse teenijate pensioniseaduse alt wäljajätmisega. Küsimus ei seisa mitte ainult selles, waid selles, kas pensioniseadus maksma panna ülemate ametnikkude kohta üksi, wõi ülemate ja alamate kohta. Selle tagajärjel, kui Wabariigi Walitsuse ettepanek wastu wõetakse sarnasel kujul, nagu seda härra minister esitas, jääks pensioniseaduse alt wälja suur osa raudteelastest, jääks wälja suur osa teistes alamates astmetes teeniwaid ametnikka, jääks wälja ka omawalitsustes terwe rida ametnikka ja omawalitsused oleks sunnitud teist korraldust looma, nagu seda juba mõnes kohas — Tartus näiteks — tehtud on. Kuid mitu paralleel korraldust ei ole küllalt otstarbekohased.

On tähendatud, et sellel seadusel on omad puudused. Ligemalt aga ära tähendatud ei ole, missugused need puudused on. Mina olen üksikute puuduste peale näidanud ja puudusi toob esile kõigeparemini tegelik elu. Neid puudusi on wõimalik pärastpoole wastawate parandustega kõrwaldada.

Mis puutub §§ 3, 6 ja 15, siis need pensioniseaduse teostamisel takistusi ei tee nende riigiteenistuses olewate isikute juures, kes saawad palka kas wõi 2 nädala wiisi, waid seadus räägib ametkoha palgast, sellest palgast, mis omawalitsuse ette wõtetes ja riigiteenistuses olewad isikud oma kutsekojal saawad, wälja arwatud need tasud, mis § 3-as wäljawõttena nimetatud. Seaduse alused annawad täieliku wõimaluse pensionimääramiseks ka töölistele, kusjuures palgamäära all mõeldakse tööliste harilikku tasu. Tükitöölisi on riigiette wõtetes õige wähe, wast ainult riigi põlewkiwi- ja turbatööstuses. Alalised töölised saawad oma

kindla kuupalga ja kuigi nemad tükitöö pealt tasu saavad, siis tükitöö pealt tasumaksimine ei ole ka muud, kui üks palgamaksamise viis. Ja seal on pensioni väljaarwamine samuti võimalik, kui õnnetu juhtumise kinnitamisest järele. Härra minister põhjendas oma seisukohta sellega, et sellel osal ametnikkudel, kelle kohta walitsuse projekt õigused annab, olid ka weneajal õigused pensionisaamiseks. Kuid seda ei saa meie arwesse wõtta, sest nagu härrad Soots ja ka Holberg, keda meie rahulepingu suuremateks asjatundjateks peame, ütlesid, rahulepinguga meie mingisuguseid kohustusi enese peale wõtnud ei ole, samuti ei ole meie ka kohustatud neid õigusi täitma, mis Wene ametnikkudel olid ja enesele seega ilmaaegseid kuluseid tegema. See seletus on õige ja meie wõime seda seletust uskuda, sest härra Soots wõttis isiklikult rahulepingu sõlmimisest osa. Sellega langeks moment, mis endiste ametnikkude kohta käib, seadusest välja. Meil on tarwilik pensioniseadus maksma panna kõigepealt tulewiku tarwis. Meil on tarwis luua riigiteenijatele sarnane seisukord, et nemad — alamad wõi kõrgemad ametnikud — tunneksid, kui nad oma tööjõu riigile on toonud, et nad wanadusepäewil kindlustamata ei oleks. Sarnane kindlustamine on täiesti riigi huwides. Riik hoiab sellega inimesi kohal, hoiab neid sellega teatud piirides, et nad katsuksid võimalikult korralikult oma ülesandeid täita, mis riik nende peale pannud, olgu nad alamad wõi kõrgemad ametnikud, et peale 25 aastast teenistust pensioni saada. On riigi huwides, kui kõrgem ametnik püsib kohal, on riigi huwides, kui püsib kohal alam ametnik, samuti on ka kasulik, kui tööline pikemat aega kohal püsib. Mida kauem ametnik ühe koha peal on, seda suurem on tema wilumus, seda ustawam ta on ja seda rohkem wõib teda hinnata.

Ei wõi meie ka nii teha, et ühe osa riigiteenijatest paigutame pensioniseaduse alla, kuna teine osa riigiteenijaid peaks minema kas hoolekandeseaduse wõi mõne teise seaduse alla erateenistuses olewate isikutega ühisel alusel. Siin on võimalik wahet teha, ja wahet tuleb teha. Kujutage ette, et erateenistuses olewate isikute kohta pannakse maksma seadus, mis loob pensionikassa, kuhu maksu maksma pannakse tööandjad ja töölised, nagu see harilikult on. Siis oleks tööandja — riik,

tööandja peab maksma, kusjuures temale weel kassa walitsemise kulud juurde tulewad. Ilma walitsemise aparaadita pensionimaksmist teostada erateenistuses asuwate tööliste kohta ei saa. Riigikassast oma tööliste pensioni maksta oleks kõige loomulikum ja odawam asjaajamise viis. Meil katsutakse asjaajamist keeruliseks teha ja isegi riigiteenijatele haiguse korral toetuse andmise küsimus on uuesti ülesse kerkinud ja on omawahel arutatud, kas mitte mingisugust kassat luua, kus oleks oma walitsemise aparaat, kus kümned protsendid läheksid walitsemise kuludeks, nagu see harilikult haigekassade juures on. Praeguse korra juures ei ole riigiteenijatele haigusraha makstes mingisuguseid walitsuskuluseid kanda, waid iga ametkond maksab toetuse kohe välja, ilma, et uusi ametnikka juurde oleks waja wõtta. Meil otse püütakse asjaajamist keeruliseks ajada.

Kui meie tööliste pensioniküsimuse edasi lükkame ja ütleme, et aasta pärast püüame uut korraldust luua, siis tooks see walitsusele ainult uusi kuluseid juurde. Hoolekandeseadus, mille eelmine walitsus esitas, nagu härra minister, kes praegust walitsust esitab, arwab, seda küsimust, mis pensioniseadus käsitab, mitte ei lahenda. On tõsi, et hoolekandeseadus on esitatud sel ajal, kui põllumehed walitsuses enamuses olid, kuid mina ei saa aru, mikspärast seda siin uuesti ette toodi. Kas tuleks siit järeldada seda, et hoolekandeseadus uue walitsuse poolt tahtakse uuesti tagasi wõtta? (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Ei, ei!) Ma ei saanud siis Teist õieti aru. Ma arwasin, et Teie juhtisite selle peale tähelepanu, et põllumeeste poolt juhitud walitsus liig awara seaduse on teinud. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Ei, seda ma ei teinud.) Praegu on kõigi rühmade poole pööratud ja kõik rattad käima pandud, et hoolekandeseaduse wastuwõtmine edasi lükataks. (Wahel hüüe J. Sootsi põl. poolt: Teie pöörate paremale poole!) Wõib olla, et ma pöörasin ka sinna poole, sest seal pool istub ka walitsus.

Mis puutub sellesse, et see küsimus otustatakse riigiteenistusseaduses õige awaralt, nimelt härra Holberg tuleb siia ja ütleb, et waadake, riigiteenistusseadus saab olema niisugune ja niisugune, siis kujutatakse asja nii ette, nagu oleks riigi-

teenistusseadus juba härra Holberg'il tas- kus. Mina arwan, et meie keegi ette öelda ei wõi, missugune riigiteenistusseadus saab olema. Enne tulewad kõik rüh- mad kokku ja siis katsub üks kui teine mõjuda... (J. Tõnisson, rhw.: No, kas siis täna see walgustatud silmapilk on, kus ainult otsus- tatakse.) Täna õhtul on see silmapilk, kus otsustatakse pensioniseadust. Ei saa ühtegi seadust ära otsustada ilma, kui ei ole ära määratud kelle kohta ta käib. Riigiteenistusseadus on ainult projekt ja meie ei tea mitte praegu öelda, missuguse kuju see projekt tulewikus omab. Mina arwan, et see peaks küllalt selge olema. Siin öeldi, et kui see seadus wastu wõ- takse, siis sellega saaks töölisliikumine halwatud. (J. Soots, põl.: Ühed töö- lised saawad teiste wastas- teks, põllutöölised peawad turbatööstuse töölistele pen- sioni maksmata.) Rahaasjanduse kom- misjon küll sellel seisukohal ei asunud, waid rahaasjanduse komisjon arwab, et mida rahulikumat on riigitöölised, seda kasulikumat on see terwele rahwale ja mida vähem nurinat on riigitöölise kes- kel, seda odawamad tulewad need saadu- sed, mida riigiettepanekud walmistawad ja see on kasuks terwele riigile. Rahaas- janduse komisjon ei asu mitte sellel sei- sukohal, et käesolewa seadusega rohkem rahulolematust tekitada tööliste keskel. Mina usun, et Eesti riik seda mitte prak- tiseerima ei taha hakata, nagu Wene riigis, kus hakati töölisliikumist nii öelda kroonu poolt juhtima. Peab imestama sarnase „riikliku seisukoha“ üle, et kui meie kindlustame töölisi, siis selle taga- järg on see, et töölisliikumine halwatakse. Kas siis töölisliikumine on töölisliikumise pärast tarwilik, nagu kunst on kunsti pä- rast, mida tuleb kõigi abinõudega eden- dada ja arendada. (W a h e l h ü ü d e d.)

Kui see nii on, mikspärast siis üksiku- tel juhtumistel wõetakse riikwastusele raud- tee peal sõjaseadus, kui riik tunneb, et see liikumine liig kaugele läheb? Nii ei wõi see põhjuseks olla, mikspärast seda pa- ragrahwi ei saa wastu wõtta. (J. Soots, põl.: Mikspärast ühed töölised peawad teistele teenima?) Wõib olla, et see, mis põllutöölised teeniwad, ei lähe mitte otsekohe pensionikassasse ja wõib olla, läheb see suurte firmade ülewalpidamiseks. Nii, kui töölisi ja kõiki ametnikka arwatakse pensionisea-

duse alla, siis on see otstarbekohane, ja sellest saawad põllutöölised aru, et on kaks jaotust tarwis: üks eratööstuste kohta ja teine riigitööstuste kohta. Aga sellest ei saa põllutöölised mitte aru, kui pannakse kallid seadus maksmata kõrge- mate ametnikkude kohta sellepärast, et neil Wene ajal õigus on olnud Wene riigikassast toetust saada ja jäetakse kind- lustamata kõik alamad teenijad ja need töölised, kes on riigi tööstusettepanekutes. Selle seadus tähtsus ei tohiks selles seista, et nendele tasu anda, kes Wene ajal on teeninud. Mitte käesolewa aja kohta ei ole sellel seadusel kõigesuurem tähtsus, waid just tulewikus. Meie riigis tuleb sarnane korraldus luua, et need teenijad, kes praegu on ja edasi teeniwad, wõiksid tunda, et nemad wanadusepäewiks kind- lustatud on. Ehk küll praegu mitte palju töölisi ei käi selle seaduse alla, siiski on tal tulewikus suur tähtsus. Riigile on juba see tähtis, et ta selle läbi hoiab töö- lisi ja neid hindab ja töölised saawad wanaduse korral, kui nemad on 25 aastat riigiteenistuses olnud, wanaduspensioni.

Juhataja **L. Raudkepp**: Esita- tud on järgmised täiendus- ja parandus- ettepanekud. Neid on kolm töö-hoolekan- deministri härra Kaarna poolt: 1) § 1-ses wälja jätta punkt a sõnad „kes riigiasu- tustes ja ettepanekutes teeniwad“ ja ase- mele wõtta järgmised sõnad „kes riigitee- nistusseaduse järele riigiteenijateks loe- takse“; 2) § 1 punkt b lõpus juurde li- sada sõnad „wälja arwatud töölised“; 3) § 1 märkus esimese esimeses lauses wälja jätta sõnad „ja juhuslikud (hooaja) töö- lised“.

Peale selle on aruandja poolt redakt- siooniline parandus tehtud § 1-se punkt d lugeda sõna „perekonnad“ asemel „perekondadel“.

Kawatsen need ettepanekud selles jär- jekorras hääletamisele panna, kui ma nad ette lugesin. Aruandja parandus eraldi hääletamisele ei tule. Esmalt tuleb hääleta- misel töö-hoolekandeministri ettepanek § 1 punkt a kohta. (H ä ä l e t a t a k s e.) Wastu näib vähemus olewat... (H ü ü d e d: Ära lugeda!) (H ä ä l e t a t a k s e u u e s t i.) Ettepaneku poolt on 37 häält, wastu 27, seega on ette- panek wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb töö-hoolekan- deministri ettepanek, punkt b kohta. (H ä ä l e t a t a k s e.) Wastu näib vähemus

olewat... (Aruandja L. Johanson: Palun ära lugeda.) (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 37 häält, vastu 28, seega on ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb töö-hoolekandeministri kolmas ettepanek, mis käib märkus esimese kohta, et välja jätta sõnad „ja juhuslikud (hooaja) töölisid“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb terve § 1 ühes vastu võetud muudatustega ja aruandja redaktsioonilise parandusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 vastu võetud.

Faktiliseks märkuseks on sõna töö-hoolekandeministri l. härra Kaarna l.

Töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Rahaasjanduse komisjoni aruandja härra Johanson seletas, minu tähendusest, et hoolekandeseadus on sel ajal esitatud, kui põllumeestekogud Wabariigi Walitsuses mõjuwalt esitatud olid, võida nii aru saada, et praegune Wabariigi Walitsus tahab hoolekandeseadust tagasi võtta. Just wastupidine oli minu awaldus. Kui pahemalt poolt tähendati, et paremal pool olla kawatus seda seadust maha mätta, siis juhtisin mina tähelepanu selle peale, et waewalt wõidaks sealpool niisugust katset teha, vähemalt mina ja praegune Wabariigi Walitsus ei taha seda mitte uskuda.

Juhataja **L. Raudkepp**: Sõna on faktiliseks märkuseks rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Ma juhin selle peale tähelepanu, et härra minister ütles „waewalt“, see tähendab, et härra minister mitte kindel ei ole.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 2. Pensionid ja ühekordsed toetusrahad maksetakse riigikassa poolt riigi- ja omawalitsuste teenijate pensionikapitaalist, mis seisab töö-hoolekandeministeeriumi walitsemise all ning moodustatakse järgmistest summadest:

a) käesolewa seaduse maksamahakkamisel riigikassast ühekordselt määratawast wiieteistkümnest miljonist margast;

b) igakuulistest maksudest oma põhikirjade alusel eripõhikapitaalidega töötawatelt riiklikkudelt ette võtetelt, omawalitsuse asutustelt ning awalikkude koo-

lide õigustega erakoolidelt kuni 8% ulatuses tähendatud asutuste poolt pensioniõiguslikelele teenijatele ja õpetajatele maksetawa palga suuruselt ja

c) iga-aastastest summadest, mis tarwidust mööda töö-hoolekandeministeeriumi eelarwe järele riigikassast määratakse.

Märkus 1. Selle paragrahwi punkt b tähendatud protsendi suuruse määrib iga järgmise aasta kohta kindlaks Wabariigi Walitsus töö-hoolekandeministri ettepanekul.

Märkus 2. Pensioniõiguslikelele palkadest pensionikapitaali heaks mahaarwamisi ei tehta.

Märkus 3. Selle paragrahwi punkt b tähendatud maksusid hakatakse maksma käesolewa seaduse maksamahakkamisele järgnewa kuu esimesest päewast ja arwatakse ainult edaspidise aja eest.

J. Holberg (põl.): Teen ettepaneku wõtta § 2 järgmises redaktsioonis: „§ 2. Pensionid ja ühekordsed toetusrahad maksetakse välja riigikassa poolt „riigi- ja omawalitsuste teenijate pensionikapitaali“ arwelt. See kapitaal seisab töö-hoolekandeministeeriumi walitsemise all ning moodustatakse järgmistest summadest: a) selle seaduse maksamahakkamisel riigikassast selleks otstarbeks ühekordselt määratawast wiieteistkümnest miljonist margast; b) mis maksawad riigi- ja omawalitsuste teenijad ning awalikkude koolide õigustega erakoolide õpetajad 2% ulatuses palga suuruselt; c) igakuulistest maksudest, mida maksawad omawalitsuse asutused ning awalikkude koolide õigustega erakoolid riigi- ja omawalitsuste teenijate pensionikapitaali juurde selleks otstarbeks eelarwesse võetud erisummadest, selle summa suuruses, mis tuleb maksta pensioniks tähendatud asutuste teenijatele ja nimetatud koolide õpetajatele; d) iga-aastastest summadest, mis tarwidust mööda töö-hoolekandeministeeriumi eelarwe järele riigikassast määratakse.

Kui omawalitsuse ametnikud saawad täielikult wõi osa palgast riigikassast, siis tasub riik proportsionaalselt tema poolt maksetawale palgasummale osa omawalitsuse peale langewast pensionikassa maksust.“

Käesolew redaktsioon läheb lahku rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud et-

tepanekust ainult selles mõttes, et siin võetakse pensioniõigustatud ametnikkude palgast 2% pensionikapitaali heaks ja riigiteenijate pensionikapitaali heaks. Kuna ma, lugupeetud Riigikogu liikmed, esimesel ja teisel lugemisel need motiivid ette kandsin, mis seda ettepanekut põhjendavad, siis julgen veel juhtida tähelepanu selle peale, et niipalju, kui minul on olnud kokkupuutumisi tulewaste pensionäridega, neil midagi selle wastu ei ole, kui nende palgast see väike protsent maha arwatakse, seda enam kui meie arwesse võtame, et välismaades on see protsent palju suurem, 6—8%, Wene ajal võeti isegi kunni 12%.

Kui tähendatud ettepanek wastu võetakse, siis teen ettepaneku veel välja jätta märkus 1 ja 2.

Juhataja **L. Raudkepp**: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Härra Holberg tähendas, et nagu temal teada, ei ole need, kes selle seaduse alla käiwad, selle wastu, et nende palgast 2% mahaarwamist tehtakse. Võib olla on tulewased pensionärid härra Holberg'i poole pööranud palwega, et tema wastawa parandusega esineks. Sarnast sooviwaldust tulewaste pensionäride ja riigiteenijate poolt ei ole rahaasjanduse komisjonile mitte tulnud, mispärast mina rahaasjanduse komisjoni nimel tähendatud ettepanekuga mitte ühineda ei saa.

Juhataja **L. Raudkepp**: Rkl. Holberg'i poolt on ettepanek tehtud redigeerida § 2 järgmiselt:

„§ 2. Pensionid ja ühekordsed toetusrahad maksetakse välja riigikassa poolt „riigi ja omawalitsuse teenijate pensionikapitaali“ arwelt. See kapitaal seisab töö-hoolekandeministeeriumi walitsemise all ning moodustatakse järgmistest summadest: a) selle seaduse maksmahakkamisel riigikassast selleks otstarbeks ühekordselt määratawast wiieteistkümnest miljonist margast; b) mis maksawad riigi ja omawalitsuse teenijad ning awalikkude koolide õigustega erakoolide õpetajad 2% ulatuses palgasuurusest; c) igakuulistest maksudest, mida maksawad omawalitsuse asutused ning awalikkude koolide õigustega erakoolid riigi ja omawalitsuse teenijate pensionikapitaali juurde selleks otstarbeks eelarwesse wõe-

tud erisummadest, selle summa suuruses, mis tuleb maksta pensioniks tähendatud asutuste teenijatele ja nimetatud koolide õpetajatele; d) iga-aastastest summadest, mis tarwidust mööda töö-hoolekandeministeeriumi eelarwe järele riigikassast määratakse.

Kui omawalitsuse ametnikud saawad täielikult wõi osa palgast riigikassast, siis tasub riik proportsionaalselt tema poolt maksetawale palgasummale osa omawalitsuse peale langewast pensionikassa maksust“.

Selle ettepaneku wastuwõtmise korral teeb rkl. Holberg ettepaneku § 2 välja jätta märkused 1 ja 2.

Panen hääletamisele esimese ettepaneku. (Hääletatakse.) Mul on raske otsustada. Panen veel kord ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on antud 14 häält, wastu — 22 häält, seega on ettepanek tagasilükatud.

Et see ettepanek läbi ei läinud, siis ettepaneku tegija seletuse järele ei tule ka teine ettepanek hääletamisele.

Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu võetud.

Aruandja **L. Johanson** kannabette ja eraldi hääletamisel võetakse wastu nähtawa enamusega §§ 3, 4, 5, 6.

§ 3. Palga all mõistetakse wastawa ametkoha palgamäära rahas ja natuuras ühes alalise lisatasuga, välja arwatud summad, mis erakorraliste wäljaminekute katteks wõi iseäralikkude tööde tasuks määratakse, samuti ka preemiad, tasu puhaskasust, tasu üle normi antud tundide ja ületunnitöö eest ning perekonna-abirahad.

Märkus 1. Natuuras antawa palga rahaline wäärtus määratakse kindlaks iga teenistuskoha jaoks palga määramise juures wastawa ametkonna poolt töö-hoolekandeministeeriumi poolt näidatud alustel.

Märkus 2. Wäljamaal teenistuses olewate isikute pensioni aluseks võetakse palgamääraks loetakse wastawa ametastme palgamäär siseriigis ühes lisadega; wastawa ametastme määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 4. Kui isik teenib mitmel kohal, mis pensionisaamiseks õiguse annawad, siis võetakse § 2 punkt b all tähendatud maksu pensionikapitaali heaks ainult ühe

ja nimelt selle teenistuskoha palgamäära järele, mis kõrgem on.

Kui õpetaja annab tunde mitmes koolis, siis jagatakse see maks proportsionaalselt normaaltundide tasu piirides üksikute koolide wahel nendes antawate tundide arwule wastawalt.

§ 5. Kui oma põhikirja alusel ja põhikapitaaliga töötawates riiklikkudes ettevõtetes, omawalitsuse asutustes wõi awalikkude koolide õigustega erakoolides teenivad isikud saawad palka osalt riigikassa summadest, osalt ülemaltähendatud ettevõtetest, omawalitsuselt wõi erasummadest, siis wõetakse § 2 punkt b all tähendatud maksu pensionikapitaali heaks ainult selle palgaosa järele, mis nimetatud riiklikult ettevõtetelt, omawalitsuselt wõi erasummadest tuleb.

2. Pensionid ja ühekordsed toetusrahad.

§ 6. Pension määratakse kindlaks käesolewa seaduse poolt näidatud protsentides teenistusest lahkuwa isiku aastastest palgamäärast (§ 3);

Kui pensioni väljaarwamisel arwesse wõetakse ka weneaegne teenistus, siis ei wõi pension tõusta üle riigiteenija 3. astme palga.

Riigiteenijate palgamäärade üldise muutuse korral muutuwad wastawalt ka kõik käesolewa seaduse põhjal warem määratud pensionid.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 7. Pensioni õiguse omandawad teenistusest lahkumise korral isikud, kes vähemalt kakskümmendwiis aastat pensioniõiguslikus ametis on teeninud. Kahekümmewiieaastase teenistuse eest määratakse pensioni 55 protsenti aastastest palgamäärast. Iga järgnewa teenistusaasta eest kuni kolmekümne aastani, wiimane aasta ühes arwatud, suureneb pension 3 protsendi wõrra aastastest palgamäärast (Tabel nr. 1).

Käesolewas paragrahwis nimetatud isikud hakkawad saama pensioni, kui nad 55. aastaseks saanud. Isikud, kes nooremalt teenistusest lahkuwad, saawad pensioni 56. eluaastast peale. Kui pensioniõiguslikud isikud enne 55. aastaseks saamist haiguse wõi wigastuse tõttu töowõime kaotanud, saawad nad pensioni ka nooremalt; kui nad aga enne 55. aastaseks saamist ära surewad, saawad pensioni nende perekonnaliikmed.

Tabel nr. 1.

Wäljateeninud aja eest määratawa pensioni ja saadud palga wahekord protsentides.

Teenistuse kestwus.	Pensioni suurus protsentides.
25 aastat	55
26 „	58
27 „	61
28 „	64
29 „	67
30 „	70

J. Uibopuu (rhws.): Wäga austatud Riigikogu liikmed! Mina kordan oma li lugemisel tehtud parandust ja nimelt, et pensionisaamise õigus antakse teenijatele ka 20-aastase teenistuse järele ja protsent arwatakse 40% kuu palgamäärast, ja 50 aasta wanaduses pensionisaamiseks õigus on. (M. Juhkam, tõer.: Ega see täna ikka ei lähe.) Jah, härra Juhkam, ega ma selle peale kindel ei ole, aga Teie armastate alati rääkida ametnikkude eluraskuste üle jne., siis kui Teil seda erakonna suhtes tarwis on, kui Teie neid tegelikult toetada tahate, siis peaksite küll minu ettepaneku poolt hääletama, sest minu arwates on teenija, kui ta 20 aastat ära teeninud on, küllalt õigustatud pensionisaamiseks, sest 20 aastat ei ole mitte nii lühike aeg, et selle järele pensioni saada ei wõiks. (M. Juhkam, tõer.: Lootuseta asja kaitsete.) Kuna nüüd wastuwõetud paranduste tagajärjel juba mitmedkümmend miljonid kokku on hoitud, arwan mina, et minu parandus wõidakse küll wastu wõtta. (A. Rei, sd.: Teie tahate, et inimene hakkaks pensioni saama, kui ta kõige paremas elueas on. Kas see siis õige on?) Härra Rei, mina seda ei salga, aga mina küsisin Teilt, et kas Teie tahate ootama jääda honoraari järele, kui Teie olete oma kohutupsessi läbi wiinud, kas Teie tahate siis weel 5 aastat oodata. Lugu on ikka niisugune, et kui inimene on oma aja ära teeninud, siis peab tema ka selle eest palka saama ja ei pea mitte 5 wõi 10 aastat ootama, senni kuni tema selle palga wõib kätte saada. (A. Rei, sd.: See inimene saab ju igas kuus palka.) Seda ta saab küll, aga wõib ka nii juhtuda, et inimestelt nende koht ära wõetakse peale seda, kui nad juba 20 aastat teeninud, kas see on siis õige, et

tema sarnasel puhul pensionist ilma jääb? (A. Rei, sd.: Aga kas see on õiglane, kui inimene 40-aastaselt pensioni saama hakkab?) Mina muidugi Teid oma ettepaneku poolt hääletama ei saa sundida, see on igaihe waba südametunnistuse asi, aga mina räägin seda, mida ma õiglaseks pean. (M. Juhkam, tõer.: Teie olete ka juba 23 aastat teeninud, nii et wõite samuti 2—3 aasta pärast pensioni saama hakata.) See on küll nii, aga kõik ei ole mitte Uibopuud, mõned on kuusepuud, sellepärast ei saa ka kõiki ühtemoodi hinnata. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Härra Uibopuu, aga kes töowõimeline on, mispärast Teie sellele siis pensioni nõuate?) See on inimese õigus pensioni saada, peale selle, kui ta oma aja ära teeninud on, olgu ta töowõimeline wõi mitte. Miks Teie siis inimestelt nende õigusi tahate röõwida? (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: See on kokkuhoidmine.) Kokkuhoidmine? Waat, siin on kokkuhoidmine, aga kui on tarwis konwerentsidele sõita, siis määratakse 10 naela päewas, mis wist küll kurnis ilus summakene on, nii et konwerentsilt tagasi tulles tublisti on kokku hoitud, nii et tükk aega wõib rahulikult tuhandeid lugeda, see ei ole sugugi kokkuhoidmine. See ei ole õiglane, kui meie ei wõimalda teenijale, kes oma pensioniaja wälja on teeninud, pensionisaamist, waid nõuame, et tema peab weel 5 wõi 10 aastat ootama, enne kui ta pensioni kätte saab. Sellepärast palun minu ettepanekut toetada.

Juhataja **L. Raudkepp**: Peale rkl. Uibopuu ettepaneku on rkl. Holberg'i poolt tehtud ettepanek wõtta § 7 järgmiselt: „Pensioniõiguse omandawad riigiteenistuses seiswad isikud, kui nad kakskümmendwiis aastat pensioniõiguslikus ametis on teeninud ja 60 aastat wanaks saanud. (Kahekümnewiieaastase teenistuse eest määratakse pensioni 55 protsenti aastasest palgamäärast. Iga järgnewa teenistusaasta eest kunni kolmekümne aastani, wiimane aasta ühes arwatud, suureneb pension 3 protsendi wõrra aastasest palgamäärast (Tabel nr. 1).“

See ettepanek läheb aga II lugemisel tehtud ettepanekust lahku. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Rahaasjanduse komisjon, kui ta wõttis 55 aastat pensionisaamise wanaduseks, pidas meeles õpetajaid, kelle teenistus on wõrdlemisi raske, millepärast õpetajad muidugi waremini pensioni peaksid saama hakkama. See on muidugi käesolewa seaduse puudus, sest tuleks liigitada pensionisaajad gruppidesse. Mis puutub aga härra Uibopuu ettepanekusse, siis tuleb siin niisugune nähtus esile: 60 aastat on harilik inimese wanadus, härra Uibopuu järele on sellest tööaega 20 aastat, järelikult peab inimene 40 aastat olema ühiskonna ülewal pidamisel, see ei ole aga sugugi wõimalik. (J. Uibopuu, rhws.: Aga lapseiga?) Ega ta lapseeaski ennast ülewal pea, siis on ta samuti ühiskonna ülewal pidada. Teadupärast on aga 50—60 aasta kestel kõige parem tööaeg ja seda peab igatahes arwesse wõetama. Kui selles seaduses ei oleks õpetajaid ülesse wõetud, siis ei oleks wajadust üldse wanadusmäära alandamisest rääkida, sest mina ei usu, et Eesti riik suudaks juba 50 aastast peale pensioni maksma hakata. Paremalt juhtumisel wõiks see maksew olla ainult ühe wäikese osa kohta, kes selle eest tööajal raskemat tööd on teinud. Kui hoolekandeseadus ükskord otsustatakse, siis muidugi öeldakse, et inimene wõib 60 aastani tööd teha, kui tema seda suudab, ja et ta läheb pensioni peale ainult siis, kui ta haige on wõi warem töowõimetuks jääb. Õpetaja, kellel raskem töö on, jääb warem töowõimetuks, kuid sarnaste gruppide eraldamine, nagu seda õpetajad on, ei ole mitte kerge asi ja sellepärast on jäänud rahaasjanduse komisjon 55-aastase wanadusmäära juurde. (J. Tõnisson, rhw.: Õpetajad töötawad ka 60 aastani.) Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa mina ei härra Uibopuu ega ka härra Holberg'i ettepanekuga ühineda.

Juhataja **L. Raudkepp**: Mina leian, et härra Holberg'i ettepanek läheb lahku II lugemisel esitatud ettepanekust ja sellepärast ei wõi teda hääletamisele panna. (L. Johanson, sd.: Siin wõiwad redaktsioonilised lahkuminekud olla, kas ei wõiks waheaja teha nende arutamiseks.) Et juba 2 tundi on töötatud, siis kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 9 õhtul.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 9.15 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp**.

Sekretääri kohal abisekretäär **O. Köster**.

Juhataja **L. Raudkepp**: § 7 kohta on tehtud kaks ettepanekut: esimene rkl. Uibopuu poolt: „Teen ettepaneku: § 7 esimeses lõikes teises reas sõna „wähemalt“ järele kustutada sõna: „kakskümmendwiis“ ja wõtta asemele sõna „kakskümmend“. Kolmandas reas sõna järele „teeninud“ kustutada „kahekümnewiieaastase“ ja wõtta asemele „kahekümneaastase“. Neljandas reas sõna „pensioni“ järele kustutada sõna „55“ ja wõtta asemele „40“.

Teises lõikes teises reas sõna järele „nad“ kustutada sõna „55“ ja wõtta asemele „50“. Kolmandas reas sõna järele „pensioni“ kustutada „56“ ja wõtta asemele „51“. Neljandas reas sõna järele „enne“ kustutada „55“ ja wõtta asemele sõna „50“. Eelwiimases reas sõna järele „enne“ kustutada samuti „55“ ja wõtta asemele „50“.

Teine ettepanek rkl. Holberg'i poolt, mis redaktsioonilisse kooskõlasse on wiidud II lugemisel esitatud ettepanekuga, nii et takistusi ei ole hääletamisele panemiseks. Nimelt § 7 wõtta järgmiselt: „Pensioniõiguse omandawad riigiteenistuses seiswad isikud, kui nemad 25 aastat pensioniõiguslikus ametis on teeninud ja 60 aastat wanaks saanud“.

Aruandja **L. Johanson**: Siin tuleb otsustamisele väga tähtis küsimus. Praegu on lugu niisugune, et terwed rühmad puuduwad. Mina isiklikult arwan, et niisugust küsimust nii otsustada ei saa, sest see on tähtis küsimus, mis praegu otsustamisele tuleb. Sellepärast oleks soowitaw, et helistatakse wõi lõpetatakse koosolek. (H ü ü d e d: L õ p e t a d a!)

Juhataja **L. Raudkepp**: Panen hääletamisele ettepaneku lõpetada tänane koosolek. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.20 min. õhtul.

Algkirjale alla kirjutanud:

Abiesimees **L. Raudkepp**.

Abisekretäär **Osk. Köster**.

